

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA

FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

PHP. Receptury. Wydanie II

Autorzy: Adam Trachtenberg, David Sklar

Tłumaczenie: Marek Pałczyński

ISBN: 978-83-246-0827-0

Tytuł oryginału: [PHP Cookbook](#)

Format: B5, stron: 816

[Przykłady na ftp: 194 kB](#)

Podręczny słownik 250 sprawdzonych i skutecznych rozwiązań z zakresu języka PHP

- Praca z typami danych i blokami programów PHP
- Obsługa formularzy, baz danych i sesji
- Tworzenie wydajnych i bezpiecznych witryn internetowych

PHP to najpopularniejszy język skryptowy na świecie, wykorzystywany w milionach witryn internetowych. Szeroki wachlarz możliwości, łatwa składnia oraz współpraca z wieloma systemami operacyjnymi sprawiają, że jest to idealne narzędzie do tworzenia dynamicznych aplikacji WWW. Od wersji PHP 5 język ten obsługuje programowanie obiektowe oraz udostępnia usprawniony mechanizm współpracy z bazami danych, co w znacznym stopniu ułatwia kreowanie rozbudowanych programów sieciowych.

Drugie wydanie książki „PHP. Receptury” zawiera jeszcze więcej gotowych rozwiązań, które zostały dostosowane do nowej wersji języka, czyli PHP 5. Dodatkowo ulepszona forma umożliwia łatwiejsze znalezienie potrzebnych receptur. Pozwolą Ci one szybko rozwiązać często spotykane problemy. Czytając tę książkę dowiesz się między innymi, jak wykonywać operacje na różnych typach danych, jakie elementy składają się na programy PHP i jak z nich korzystać, a także jak obsługiwać formularze czy współpracować z bazami danych. Nauczysz się stosować techniki zarządzania sesjami. Poznasz zasady korzystania z XML, współpracy z kodem w języku JavaScript, a także rozwiązania wielu innych praktycznych problemów.

- Praca z typami danych
- Korzystanie z różnych bloków aplikacji PHP
- Obsługa formularzy
- Praca z bazami danych
- Przetwarzanie dokumentów XML
- Usługi Web Services
- Zarządzanie sesją
- Generowanie grafiki na stronach internetowych
- Zabezpieczanie witryn
- Obsługa błędów
- Optymalizacja kodu
- Praca z systemem plików i katalogów

Wykorzystaj gotowy kod do błyskawicznego tworzenia dynamicznych witryn internetowych

Spis treści

Wstęp	15
1. Łącuchy znaków	23
1.0. Wprowadzenie	23
1.1. Uzyskiwanie dostępu do podłańcuchów znaków	26
1.2. Wyodrębnianie podłańcuchów znaków	27
1.3. Zastępowanie podłańcuchów znaków	29
1.4. Przetwarzanie łańcucha znaków znak po znaku	30
1.5. Odwracanie kolejności słów lub znaków w łańcuchu znaków	32
1.6. Poszerzanie i zwężanie tabulatorów	33
1.7. Kontrolowanie wielkości liter	35
1.8. Umieszczanie funkcji i wyrażeń wewnątrz łańcuchów znaków	37
1.9. Odcinanie od ciągów tekstowych znaków niewidocznych	38
1.10. Generowanie danych rozdzielanych znakami przecinka	40
1.11. Parsowanie danych oddzielanych przecinkami	41
1.12. Generowanie rekordów danych o stałej szerokości pól	42
1.13. Parsowanie danych o stałej szerokości	44
1.14. Dzielenie łańcuchów znaków	47
1.15. Łamanie tekstu do określonej długości linii	49
1.16. Przechowywanie danych binarnych w łańcuchach znaków	51
1.17. Program — pobieranie pliku CSV	53
2. Liczby	57
2.0. Wprowadzenie	57
2.1. Sprawdzanie, czy zmienna zawiera poprawną liczbę	58
2.2. Porównywanie liczb zmiennopozycyjnych	59
2.3. Zaokrąglanie liczb zmiennopozycyjnych	60
2.4. Wykonywanie operacji na seriach liczb całkowitych	61

2.5. Generowanie liczb losowych z danego przedziału	63
2.6. Generowanie ważonych liczb losowych	65
2.7. Obliczanie logarytmów	66
2.8. Obliczanie potęg	66
2.9. Formatowanie liczb	67
2.10. Formatowanie wartości walutowych	69
2.11. Wyświetlanie słów w liczbie mnogiej	70
2.12. Obliczanie wartości funkcji trygonometrycznych	72
2.13. Obliczanie funkcji trygonometrycznych w stopniach, a nie w radianach	73
2.14. Obsługa bardzo dużych lub bardzo małych liczb	73
2.15. Przekształcanie liczb z jednego systemu liczbowego na inny	75
2.16. Wykonywanie obliczeń na liczbach systemów innych niż dziesiętny	76
2.17. Określenie odległości między dwoma punktami	78
3. Daty i czas	81
3.0. Wprowadzenie	81
3.1. Sprawdzanie aktualnej daty i czasu	82
3.2. Przekształcanie elementów daty i czasu w znaczniki czasu epoki	85
3.3. Przekształcanie znacznika czasu epoki w elementy czasu i daty	87
3.4. Wyświetlanie daty lub czasu w określonym formacie	88
3.5. Obliczanie różnicy między dwiema datami	93
3.6. Obliczanie różnicy między dwiema datami mierzonej w dniach liczonych według kalendarza juliańskiego	95
3.7. Znajdowanie dnia tygodnia, miesiąca lub roku oraz numeru tygodnia w roku	96
3.8. Weryfikacja poprawności daty	98
3.9. Parsowanie dat i czasu z łańcuchów znaków	100
3.10. Dodawanie lub odejmowanie czasu od daty	103
3.11. Wyznaczanie czasu w strefach czasowych	104
3.12. Uwzględnianie czasu letniego	110
3.13. Generowanie czasu o wysokiej precyzji	111
3.14. Generowanie przedziałów czasowych	113
3.15. Stosowanie kalendarzy innych niż gregoriański	114
3.16. Korzystanie z dat wykraczających poza zakres znacznika czasu epoki uniksowej	118
3.17. Program Calendar	120
4. Tablice	123
4.0. Wprowadzenie	123
4.1. Tworzenie tablicy zaczynającej się od indeksu różnego od 0	125
4.2. Przechowywanie w tablicy wielu elementów pod jednym kluczem	127
4.3. Inicjowanie tablicy liczbami całkowitymi z określonego przedziału	128
4.4. Iterowanie przez kolejne elementy tablicy	129

4.5. Usuwanie elementów z tablicy	131
4.6. Zmienianie rozmiaru tablicy	133
4.7. Łączenie tablic	135
4.8. Przekształcanie tablicy w łańcuch znaków	137
4.9. Wyświetlanie zawartości tablicy z przecinkami	138
4.10. Sprawdzanie, czy klucz jest w tablicy	139
4.11. Sprawdzanie, czy element jest w tablicy	140
4.12. Znajdowanie pozycji elementu w tablicy	142
4.13. Znajdowanie elementów, które spełniają odpowiednie warunki	143
4.14. Znajdowanie elementu tablicy o największej lub najmniejszej wartości	144
4.15. Odwracanie tablicy	145
4.16. Sortowanie tablicy	146
4.17. Sortowanie tablicy na podstawie porównywalnych pól	147
4.18. Sortowanie wielu tablic	149
4.19. Sortowanie tablicy przy użyciu metody, a nie funkcji	151
4.20. Ustawianie elementów tablicy w kolejności losowej	151
4.21. Usuwanie z tablicy powtarzających się elementów	152
4.22. Przypisanie funkcji do każdego elementu tablicy	153
4.23. Wyznaczanie sumy, przecięcia lub różnicy między dwiema tablicami	155
4.24. Wykorzystanie obiektu w sposób charakterystyczny dla tablic	157
4.25. Program — wyświetlanie tablicy w tabeli HTML z kolumnami ułożonymi w poziomie	160
5. Zmienne	163
5.0. Wprowadzenie	163
5.1. Unikanie pomyłek między operatorami == i =	164
5.2. Ustalanie wartości domyślnej	165
5.3. Wymiana wartości bez używania zmiennych tymczasowych	166
5.4. Tworzenie dynamicznej nazwy zmiennej	167
5.5. Stosowanie zmiennych statycznych	168
5.6. Współdzielenie zmiennych pomiędzy procesami	170
5.7. Enkapsulacja złożonych typów danych do postaci łańcucha znaków	174
5.8. Wyświetlanie zawartości zmiennej w postaci łańcuchów znaków	176
6. Funkcje	181
6.0. Wprowadzenie	181
6.1. Uzyskiwanie dostępu do parametrów funkcji	182
6.2. Ustawianie domyślnych wartości parametrów funkcji	183
6.3. Przekazywanie wartości przez referencję	185
6.4. Stosowanie parametrów nazwanych	185
6.5. Tworzenie funkcji pobierających zmienną liczbę argumentów	187

6.6. Zwracanie wartości przez referencję	189
6.7. Zwracanie więcej niż jednej wartości	191
6.8. Pomijanie pewnych zwracanych wartości	192
6.9. Zwracanie błędu	193
6.10. Wywoływanie funkcji zależnie od wartości zmiennych	195
6.11. Dostęp do zmiennej globalnej wewnątrz funkcji	197
6.12. Tworzenie funkcji dynamicznych	198
7. Klasy i obiekty	201
7.0. Wprowadzenie	201
7.1. Tworzenie egzemplarzy klasy	205
7.2. Definiowanie konstruktorów obiektów	206
7.3. Definiowanie destruktorów obiektu	207
7.4. Kontrola dostępu	209
7.5. Zabezpieczenie klas i metod przed zmianami	211
7.6. Przekształcanie obiektu w ciąg tekstowy	213
7.7. Tworzenie interfejsów	215
7.8. Tworzenie abstrakcyjnej klasy bazowej	217
7.9. Przypisywanie referencji do obiektów	220
7.10. Klonowanie obiektów	220
7.11. Przesłonięcie procedury dostępu do właściwości	223
7.12. Wywoływanie metod obiektu zwracanego przez inną metodę	227
7.13. Agregowanie obiektów	228
7.14. Dostęp do metod przesłoniętych	231
7.15. Wykorzystanie polimorfizmu metod	233
7.16. Definiowanie stałych klasy	235
7.17. Definiowanie statycznych właściwości i metod	237
7.18. Nadzorowanie serializacji obiektów	239
7.19. Introspekcja obiektów	240
7.20. Sprawdzenie, czy obiekt jest egzemplarzem określonej klasy	244
7.21. Automatyczne pobieranie plików klasy podczas powoływania obiektu	247
7.22. Dynamiczne tworzenie obiektów	249
7.23. Program whereis	250
8. Podstawy programowania na potrzeby WWW	253
8.0. Wprowadzenie	253
8.1. Zapisywanie danych cookie	254
8.2. Odczytywanie danych cookie	256
8.3. Usuwanie danych cookie	257
8.4. Odsyłanie do innej strony	258
8.5. Pozyskiwanie informacji o przeglądarkach	259

8.6. Konstruowanie zapytania metody GET	261
8.7. Odczytywanie treści żądania POST	262
8.8. Tabele HTML z wierszami o różnych atrybutach stylu	263
8.9. Proste uwierzytelnianie HTTP	264
8.10. Uwierzytelnianie z wykorzystaniem danych cookie	268
8.11. Wymuszenie przesłania danych do przeglądarki	271
8.12. Buforowanie danych wyjściowych	272
8.13. Przesyłanie danych z użyciem kompresji gzip	273
8.14. Odczyt zmiennych środowiskowych	274
8.15. Ustawianie wartości zmiennych środowiskowych	275
8.16. Komunikacja w ramach serwera Apache	277
8.17. Program — aktywowanie i dezaktywowanie stron internetowych użytkowników	278
8.18. Prosty serwis Wiki	280
9. Formularze	283
9.0. Wprowadzenie	283
9.1. Przetwarzanie danych pochodzących z formularza	285
9.2. Weryfikacja danych formularza — pola obowiązkowe	286
9.3. Weryfikacja danych formularza — liczby	288
9.4. Weryfikacja danych formularza — adresy poczty elektronicznej	291
9.5. Weryfikacja danych formularza — listy rozwijane	292
9.6. Weryfikacja danych formularzy — przyciski opcji	294
9.7. Weryfikacja danych formularza — pola wyboru	295
9.8. Weryfikacja danych formularza — wartości daty i czasu	297
9.9. Weryfikacja danych formularza — dane kart kredytowych	298
9.10. Ochrona przed atakami XSS	299
9.11. Formularze wielostronicowe	300
9.12. Powtórne wyświetlanie formularzy wraz z komunikatami o błędach	302
9.13. Zabezpieczenie przed wielokrotnym przesyłaniem tego samego formularza	304
9.14. Obsługa przesyłanych plików	306
9.15. Zabezpieczenie przed wstrzyknięciem zmiennej globalnej	309
9.16. Obsługa zmiennych zawierających w nazwie znak kropki	311
9.17. Elementy formularza o większej liczbie opcji	312
9.18. Listy rozwijane zawierające daty	313
10. Dostęp do baz danych	317
10.0. Wprowadzenie	317
10.1. Bazy danych DBM	320
10.2. Bazy danych SQLite	323
10.3. Zestawianie połączeń z bazami danych SQL	325

10.4. Przesyłanie zapytań do baz danych SQL	327
10.5. Odczyt wierszy bez użycia pętli	329
10.6. Wprowadzanie zmian w bazach danych SQL	330
10.7. Efektywne zwielokrotnianie zapytań	331
10.8. Określanie liczby udostępnionych wierszy	335
10.9. Obsługa znaków specjalnych	336
10.10. Zapisywanie informacji o przebiegu programu oraz komunikatów o błędach	338
10.11. Automatyczne dobieranie wartości identyfikatorów	340
10.12. Programowe konstruowanie zapytań	342
10.13. Tworzenie odsyłaczy do wielostronicowych wyników zapytania	346
10.14. Buforowanie zapytań i ich wyników	349
10.15. Dostęp do połączenia bazodanowego w dowolnej części programu	351
10.16. Program — wielowątkowa lista dyskusyjna	353
11. Sesje i trwałe dane	361
11.0. Wprowadzenie	361
11.1. Śledzenie przebiegu sesji	362
11.2. Ochrona przed przechwyceniem sesji	364
11.3. Ochrona przed ustawianiem sesji	365
11.4. Przechowywanie danych sesji w bazie danych	366
11.5. Przechowywanie danych sesji w pamięci współdzielonej	368
11.6. Przechowywanie dowolnych danych w pamięci współdzielonej	372
11.7. Przechowywanie obliczonych rezultatów w tabelach statystyk	374
12. XML	377
12.0. Wprowadzenie	377
12.1. Generowanie kodu XML w formie ciągu tekstowego	380
12.2. Generowanie kodu XML z użyciem rozszerzenia DOM	382
12.3. Analiza nieskomplikowanego dokumentu XML	384
12.4. Analiza złożonych dokumentów XML	387
12.5. Analiza dokumentów XML o dużych rozmiarach	389
12.6. Wyodrębnianie informacji za pomocą języka XPath	395
12.7. Przekształcanie dokumentu XML za pomocą arkusza XSLT	398
12.8. Definiowanie parametrów XSLT w kodzie PHP	400
12.9. Wywoływanie funkcji PHP z arkuszy stylu XSLT	402
12.10. Walidacja dokumentów XML	406
12.11. Kodowanie treści	408
12.12. Odczyt danych RSS i Atom	409
12.13. Generowanie arkuszy RSS	412
12.14. Generowanie arkuszy Atom	415

13.	Automatyzacja pracy w sieci	419
13.0.	Wprowadzenie	419
13.1.	Pobieranie stron metodą GET	420
13.2.	Pobieranie stron metodą POST	425
13.3.	Pobieranie stron wymagających danych cookie	427
13.4.	Pobieranie stron wymagających przesłania odpowiednich nagłówków	429
13.5.	Pobieranie stron za pomocą wybranej metody	430
13.6.	Pobieranie strony z ustalonym czasem oczekiwania	432
13.7.	Pobieranie stron w protokole HTTPS	435
13.8.	Analizowanie danych HTTP	435
13.9.	Wyróżnianie fragmentów strony WWW	440
13.10.	Usuwanie niepoprawnych lub niestandardowych znaczników HTML	443
13.11.	Wyodrębnianie odsyłaczy z plików HTML	445
13.12.	Przekształcanie zwykłego tekstu w kod HTML	447
13.13.	Przekształcanie kodu HTML do postaci zwykłego tekstu	448
13.14.	Usuwanie znaczników HTML i PHP	449
13.15.	Odpowiedź na żądania Ajax	450
13.16.	Integracja skryptu PHP z kodem JavaScript	452
13.17.	Program — wyszukiwanie błędnych odsyłaczy	456
13.18.	Program — wyszukiwanie nowych odsyłaczy	458
14.	Korzystanie z usług Web Services	463
14.0.	Wprowadzenie	463
14.1.	Wywołanie metody REST	465
14.2.	Wywołanie metody SOAP z wykorzystaniem danych WSDL	466
14.3.	Wywołanie metody SOAP bez korzystania z danych WSDL	468
14.4.	Rozwiązywanie problemów z żądaniami SOAP	469
14.5.	Złożone typy SOAP	471
14.6.	Definiowanie typów SOAP	472
14.7.	Wykorzystanie nagłówków SOAP	473
14.8.	Uwierzytelnianie w komunikacji SOAP	475
14.9.	Zmiana adresu serwera docelowego	476
14.10.	Przechwytywanie błędów SOAP	478
14.11.	Odwzorowanie typów danych XML Schema na klasy PHP	480
14.12.	Wywołanie metod XML-RPC	481
14.13.	Uwierzytelnianie w komunikacji XML-RPC	484
15.	Tworzenie usług Web Services	487
15.0.	Wprowadzenie	487
15.1.	Udostępnianie metod REST	488
15.2.	Udostępnianie metod SOAP	493

15.3. Pobieranie parametrów w metodach SOAP	496
15.4. Automatyczne generowanie dokumentu WSDL	498
15.5. Generowanie błędów SOAP	499
15.6. Przetwarzanie nagłówków SOAP	501
15.7. Generowanie nagłówków SOAP	504
15.8. Uwierzytelnianie w komunikacji SOAP	506
15.9. Udostępnianie metod XML-RPC	510
16. Usługi internetowe	515
16.0. Wprowadzenie	515
16.1. Wysyłanie poczty elektronicznej	516
16.2. Wysyłanie poczty MIME	518
16.3. Odczytywanie poczty za pomocą protokołów IMAP lub POP3	520
16.4. Wysyłanie wiadomości do grup dyskusyjnych	523
16.5. Odczytywanie wiadomości z grup dyskusyjnych	525
16.6. Pobieranie i wysyłanie plików za pomocą protokołu FTP	529
16.7. Wyszukiwanie adresów przy użyciu serwerów LDAP	531
16.8. Wykorzystanie serwera LDAP do autoryzacji użytkowników	533
16.9. Przeprowadzanie sprawdzania DNS	535
16.10. Sprawdzanie, czy serwer działa	537
16.11. Pobieranie informacji o nazwie domeny	538
17. Grafika	541
17.0. Wprowadzenie	541
17.1. Rysowanie linii, prostokątów i wielokątów	544
17.2. Rysowanie łuków, elips i okręgów	545
17.3. Rysowanie linii ze wzorem	547
17.4. Rysowanie tekstu	548
17.5. Rysowanie wyśrodkowanego tekstu	551
17.6. Dynamiczne generowanie obrazów	555
17.7. Pobieranie i ustawianie koloru przezroczystości	557
17.8. Odczyt danych EXIF	558
17.9. Bezpieczne udostępnianie obrazów	560
17.10. Program — generowanie wykresów słupkowych z wyników głosowania	562
18. Szyfrowanie i bezpieczeństwo połączeń	565
18.0. Wprowadzenie	565
18.1. Zabezpieczenie przed ustawianiem sesji	566
18.2. Zabezpieczenie przed podstawieniem formularza	567
18.3. Filtrowanie danych wejściowych	568
18.4. Unikanie wykonywania skryptów w ramach witryny	569
18.5. Ochrona przed wstrzykiwaniem instrukcji SQL	570

18.6. Przechowywanie haseł w innym miejscu niż pliki witryny	571
18.7. Przechowywanie haseł	572
18.8. Sposoby postępowania w przypadku utraty haseł	574
18.9. Weryfikacja danych za pomocą skrótu	576
18.10. Szyfrowanie i deszyfrowanie danych	578
18.11. Zapamiętywanie zaszyfrowanych danych w pliku lub bazie danych	582
18.12. Współużytkowanie zaszyfrowanych danych z inną witryną	585
18.13. Wykrywanie połączenia SSL	587
18.14. Szyfrowanie poczty za pomocą GPG	588
19. Internacjonalizacja i lokalizacja tworzonych aplikacji	591
19.0. Wprowadzenie	591
19.1. Wyświetlanie nazw dostępnych stref językowych	593
19.2. Korzystanie z konkretnej strefy językowej	593
19.3. Ustawianie domyślnej strefy	595
19.4. Dostosowanie tekstów komunikatów	595
19.5. Formatowanie dat i czasu	599
19.6. Wyświetlanie walut	600
19.7. Dostosowywanie obrazów do potrzeb mieszkańców określonej strefy językowej	604
19.8. Lokalizacja dołączanych plików	606
19.9. Zarządzanie zasobami przeznaczonymi dla różnych stref językowych	607
19.10. Wykorzystanie rozszerzenia gettext	609
19.11. Określenie kodowania danych wyjściowych	610
19.12. Określenie kodowania danych wejściowych	611
19.13. Przetwarzanie ciągów tekstowych UTF-8	612
20. Obsługa błędów, uruchamianie i testowanie	617
20.0. Wprowadzenie	617
20.1. Wyszukiwanie i poprawianie błędów składniowych	618
20.2. Tworzenie własnej klasy wyjątku	620
20.3. Wyświetlenie stosu wywołań funkcji	623
20.4. Odczyt zmiennych konfiguracyjnych	624
20.5. Ustawianie wartości zmiennych konfiguracyjnych	626
20.6. Ukrywanie komunikatów o błędach	627
20.7. Dostosowanie procedur obsługi błędów	628
20.8. Tworzenie własnych procedur obsługi błędów	630
20.9. Zapisywanie błędów w dzienniku	632
20.10. Unikanie błędów powtórnego przesłania nagłówka	633
20.11. Rejestrowanie informacji uruchomieniowych	634
20.12. Wykorzystanie rozszerzenia debugera	637

20.13. Przygotowanie testu modułu	642
20.14. Przygotowanie zestawu testów modułu	645
20.15. Zastosowanie testu modułu na stronie internetowej	647
20.16. Przygotowanie środowiska testowego	648
21. Zwiększanie wydajności i testy obciążeniowe	651
21.0. Wprowadzenie	651
21.1. Pomiar czasu wykonania funkcji	652
21.2. Pomiar czasu wykonywania programu	653
21.3. Wykorzystanie rozszerzenia debugger do optymalizacji kodu	656
21.4. Testy obciążeniowe serwisu	659
21.5. Unikanie wyrażeń regularnych	660
21.6. Wykorzystanie akceleratora	662
22. Wyrażenia regularne	665
22.0. Wprowadzenie	665
22.1. Różnice pomiędzy funkcjami ereg i preg	668
22.2. Dopasowywanie wyrazów	670
22.3. Wyszukiwanie n-tego wystąpienia danej wartości	671
22.4. Obszerne i ograniczone dopasowania	673
22.5. Wyszukiwanie linii pliku spełniających określone kryteria	675
22.6. Wyszukiwanie tekstu wewnątrz znaczników HTML	676
22.7. Zapobieganie wyodrębnianiu tekstu na podstawie wyrażeń umieszczanych w nawiasie	677
22.8. Obsługa znaków specjalnych w wyrażeniach regularnych	679
22.9. Odczytywanie rekordów rozdzielanych określonymi symbolami	681
22.10. Wykorzystanie funkcji PHP w wyrażeniach regularnych	682
23. Pliki	687
23.0. Wprowadzenie	687
23.1. Tworzenie lub otwieranie lokalnego pliku	691
23.2. Tworzenie tymczasowego pliku	692
23.3. Zdalne otwieranie pliku	693
23.4. Odczyt ze standardowego wejścia	694
23.5. Odczyt plików do łańcucha znaków	695
23.6. Zliczanie wierszy, akapitów i rekordów w pliku	697
23.7. Przetwarzanie każdego wyrazu z pliku	700
23.8. Pobieranie z pliku losowego wiersza	701
23.9. Przemieszczanie wszystkich wierszy w pliku	702
23.10. Przetwarzanie pól tekstowych o zmiennej długości	703
23.11. Odczytywanie plików konfiguracyjnych	704
23.12. Modyfikacja pliku bez użycia pliku tymczasowego	706

23.13. Opróżnianie bufora	708
23.14. Zapis na standardowe wyjście	708
23.15. Jednoczesny zapis do wielu uchwytów plików	709
23.16. Znaki specjalne powłoki	710
23.17. Przekazywanie wejścia do programu	712
23.18. Odczyt standardowego wyjścia z programów	713
23.19. Odczyt standardowego wyjścia błędów z programu	715
23.20. Blokowanie pliku	716
23.21. Odczyt i zapis niestandardowych plików	719
23.22. Odczyt i zapis skompresowanych plików	723
24. Katalogi	725
24.0. Wprowadzenie	725
24.1. Pobieranie i ustawianie czasu plików	728
24.2. Pobieranie informacji o pliku	729
24.3. Zmiana praw lub właściciela pliku	731
24.4. Podział nazwy pliku na części składowe	732
24.5. Usuwanie pliku	733
24.6. Kopiowanie lub przenoszenie pliku	734
24.7. Przetwarzanie wszystkich plików w katalogu	735
24.8. Pobranie listy plików zgodnych z pewnym wzorcem	737
24.9. Rekurencyjne przetwarzanie wszystkich plików katalogu	738
24.10. Tworzenie nowych katalogów	739
24.11. Usuwanie katalogu i jego zawartości	740
24.12. Program — wyświetlanie listy plików w katalogu jako strony WWW	741
24.13. Program — wyszukiwanie tekstu w witrynie	744
25. Wiersz poleceń PHP	749
25.0. Wprowadzenie	749
25.1. Przetwarzanie argumentów programu	750
25.2. Przetwarzanie argumentów za pomocą klasy getopt	752
25.3. Odczyt z klawiatury	755
25.4. Wykonanie instrukcji PHP w odniesieniu do każdego wiersza pliku wejściowego	756
25.5. Odczyt haseł	758
25.6. Program — powłoka z wierszem poleceń	760
26. Biblioteki PEAR i PECL	765
26.0. Wprowadzenie	765
26.1. Korzystanie z instalatora PEAR	767
26.2. Wyszukiwanie pakietów PEAR	770
26.3. Wyświetlanie informacji o pakiecie	772

26.4. Instalacja pakietów PEAR	774
26.5. Aktualizacja pakietów PEAR	775
26.6. Usuwanie zainstalowanych pakietów PEAR	776
26.7. Instalacja pakietów PECL	777
Skorowidz	781

Podstawy programowania na potrzeby WWW

8.0. Wprowadzenie

Poszukiwanie informacji na temat programowania dla WWW to zapewne jedna z głównych przyczyn, dla których Czytelnik sięga po tę książkę. Z kolei potrzeba programowania dla WWW była jedną z najważniejszych przyczyn powstania samego PHP oraz uczyniła ten język tak popularnym. Budowanie dynamicznych, niemal nieograniczonych w swoich możliwościach programów WWW za pomocą PHP nie jest skomplikowanym zadaniem. W innych rozdziałach książki zostały omówione różnorodne funkcje języka, takie jak obsługa grafiki, wyrażeń regularnych, dostępu do baz danych i operowania plikami. Wszystkie one stanowią elementy ogólnie pojętego programowania WWW. W niniejszym rozdziale skoncentrujemy się jednak tylko na pewnych problemach charakterystycznych dla Internetu oraz na zagadnieniach organizacyjnych, które pomogą usprawnić proces programowania.

Receptury 8.1, 8.2 i 8.3 demonstrują sposób zapisywania, odczytywania i usuwania danych cookie. Cookie to niewielkich rozmiarów ciąg tekstowy, który na polecenie serwera przeglądarka przesyła wraz z żądaniem strony. Gromadzenie danych cookie w przeglądarce jest efektem działania skryptów dołączanych do stron przeglądanej witryny. Żądania HTTP z założenia są „bezstanowe”, tzn. dane żądanie nie może być wiązane z poprzednim. Tymczasem użycie danych cookie pozwala na łączenie różnych żądań wygenerowanych przez tego samego użytkownika. Własność ta ułatwia obsługę „koszyków” w sklepach internetowych oraz umożliwia rejestrowanie realizowanych przez użytkownika wyszukiwań.

Receptura 8.4 przedstawia sposób odsyłania użytkownika do innej strony WWW. Z kolei receptura 8.5 wyjaśnia zagadnienia związane z pozyskiwaniem informacji o przeglądarce klienta. Receptura 8.6 zajmuje się problemem konstruowania adresu URL uzupełnionego zapytaniem metody GET, uwzględniając zagadnienie właściwego kodowania znaków specjalnych oraz obsługę elementów HTML. W recepturze 8.7 zostały natomiast zamieszczone informacje na temat pobierania danych przekazanych przez użytkownika za pomocą żądań POST. Receptura 8.8 zawiera rozwiązanie problemu, który często występuje podczas formatowania danych WWW — wyświetlanie wierszy tabeli HTML w różnych kolorach i z wykorzystaniem różnych atrybutów stylu.

Dwa kolejne podrozdziały prezentują zasady korzystania z mechanizmu uwierzytelniania, umożliwiającego ochronę stron WWW za pomocą haseł. Funkcje PHP związane z podstawowym uwierzytelnianiem HTTP są przedstawione w recepturze 8.9. Natomiast receptura 8.10 zilustruje inną metodę, polegającą na wykorzystaniu danych cookies, co niekiedy okazuje się korzystniejszym rozwiązaniem.

Trzy następne receptury dotyczą sterowania danymi wyjściowymi. Podrozdział 8.11 prezentuje mechanizm wymuszonego przesyłania danych do przeglądarki. Receptura 8.12 przedstawia funkcje buforowania informacji wyjściowych, przydatne w sytuacjach, gdy konieczne jest zgromadzenie danych przeznaczonych do wydruku lub opóźnienie przesłania treści do momentu przetworzenia kodu całej strony. Z kolei w podrozdziale 8.13 omówiono zagadnienie automatycznej kompresji danych wyjściowych.

Kolejne dwie receptury zawierają opis sposobu korzystania z zewnętrznych zmiennych — zmiennych środowiskowych i ustawień konfiguracyjnych interpretera PHP. Zagadnienia te zostały przedstawione w recepturach 8.14 i 8.15. Informacje zamieszczone w recepturze 8.16 są szczególnie istotne dla osób, które korzystają z serwera WWW Apache. Dotyczą bowiem komunikacji programów PHP z różnymi modułami Apache.

W końcowej części rozdziału zostały również zaprezentowane przykłady programów, które uwzględniają w działaniu większość opisywanych tu rozwiązań. Zadanie programu 8.17 polega na zatwierdzaniu kont użytkowników przez wysyłanie listów elektronicznych zawierających w treści charakterystyczny dla danego użytkownika odsyłacz. Jeżeli w ciągu tygodnia użytkownik nie otworzy za jego pomocą przygotowanej strony internetowej, konto zostanie usunięte. Natomiast program 8.18 jest przykładem nieskomplikowanego serwisu Wiki — systemu, który umożliwia edytowanie dowolnych stron witryny za pomocą przeglądarki internetowej.

8.1. Zapisywanie danych cookie

Problem

Chcemy zapisać dane cookie, aby aplikacja WWW mogła rozpoznawać kolejne żądania generowane przez tę samą przeglądarkę internetową.

Rozwiązanie

Należy wywołać funkcję `setcookie()`, podając nazwę i wartość pola, tak jak to zostało przedstawione w listingu 8.1.

Listing 8.1. Zapisywanie danych cookie

```
<?php
setcookie('smak', 'czekoladowy');
?>
```

Analiza

Dane cookies przysyłane są w ramach nagłówka HTTP. Z tego względu funkcja `setcookie()` musi być wywoływana przed wygenerowaniem jakiegokolwiek treści strony.

Dopuszczalne jest przekazywanie do funkcji `setcookie()` dodatkowych parametrów, które umożliwiają sterowanie funkcjonowaniem cookie. Trzecim możliwym argumentem wywołania `setcookie()` jest czas wygaśnięcia danych, wyrażony w postaci znacznika czasowego. Przykładowo, dane cookie, które będą przechowywane do 3. grudnia 2004 do południa czasu GMT, zapisywane są przy użyciu funkcji przedstawionej w listingu 8.2.

Listing 8.2. Definiowanie wygasających danych cookie

```
setcookie('smak', 'czekoladowy', 1102075200);
```

W przypadku, gdy trzeci z argumentów nie został określony (lub gdy jest pusty), dane cookie są usuwane wraz z zakończeniem pracy przeglądarki. W wielu systemach znacznik czasowy jest ograniczony do wartości 2147483647, gdyż jest to maksymalna wartość całkowitoliczbowa, jaką można zapisać przy wykorzystaniu znacznika 32-bitowego (o czym informowaliśmy we wprowadzeniu do rozdziału 3.).

Czwarty argument `setcookie()` to ścieżka. Dane cookie są odsyłane do serwera tylko w przypadku, gdy ścieżka żądanej strony rozpoczyna się od podanej wartości tekstowej. Przykładowo, dane cookie zapisane w sposób przedstawiony w listingu 8.3 zostaną odesłane do serwera tylko wtedy, gdy ścieżka strony rozpoczyna się od ciągu `/wyroby/`:

Listing 8.3. Definiowanie danych cookie z wyznaczeniem katalogu serwera

```
<?php
setcookie('smak', 'czekoladowy', '', '/wyroby/');
?>
```

Ścieżka do strony zapisującej dane cookie nie musi rozpoczynać się wartością `/wyroby/`, niemniej tylko do takich stron będą dane odsyłane.

Piątym parametrem funkcji jest domena. Dane cookie są odsyłane do serwera tylko w przypadku, gdy żądane są strony, których nazwa serwera kończy się określoną nazwą domenową. W przykładach prezentowanych w listingu 8.4 dane cookie zdefiniowane pierwszą z funkcji będą odsyłane do wszystkich serwerów z domeny *przyklad.com*, a te zapisane za pomocą drugiej funkcji — jedynie do komputera *joanna.przyklad.com*:

Listing 8.4. Definiowanie danych cookie z wyznaczeniem domeny

```
<?php
setcookie('smak', 'czekoladowy', '', '', '.przyklad.com');
setcookie('smak', 'czekoladowy', '', '', '.joanna.przyklad.com');
?>
```

Gdyby w pierwszym przypadku jako wartości domeny użyto tylko *przyklad.com* zamiast *.przyklad.com*, dane mogłyby być przesyłane jedynie do pojedynczego komputera o nazwie *przyklad.com* (a nie na przykład do *www.przyklad.com* czy *joanna.przyklad.com*).

Ostatnim (opcjonalnym) argumentem wywołania funkcji jest znacznik, który ustawiony na 1 informuje przeglądarkę o konieczności przesyłania danych cookie tylko w ramach połączenia korzystającego z protokołu SSL. Właściwość ta bywa użyteczna w przypadkach, gdy wymieniane informacje są szczególnie cenne. Musimy jednak pamiętać, że dane cookie są przechowywane w komputerze użytkownika w postaci niezaszyfrowanej.

Poszczególne przeglądarki mogą traktować cookie w nieco odmienny sposób. Rzecz dotyczy w szczególności ustalania stopnia zgodności z daną ścieżką i domeną oraz priorytetów pomiędzy różnymi danymi cookie o tej samej nazwie. Szczegółowe wyjaśnienie wspomnianych różnic zamieszczono na poświęconej funkcji `setcookie()` internetowej stronie podręcznika.

Zobacz również

Sposób odczytywania danych cookie przedstawiono w recepturze 8.2. Podrozdział 8.3 omawia zagadnienie ich usuwania. Receptura 8.12 wyjaśnia koncepcję buforowania danych. Dokumentacja `setcookie()` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/setcookie>, a szczegółowa specyfikacja idei danych cookie — w dokumencie RFC 2965, pod adresem <http://www.faqs.org/rfcs/rfc2965.html>.

8.2. Odczytywanie danych cookie

Problem

Chcemy odczytać zapisane wcześniej dane cookie.

Rozwiązanie

Rozwiązanie polega na przeanalizowaniu zawartości tablicy globalnej `$_COOKIE` zgodnie z instrukcjami zamieszczonymi w listingu 8.5.

Listing 8.5. Odczytywanie danych cookie

```
<?php
if (isset($_COOKIE['smak'])) {
    print "Zjedzone ciasteczka miały $_COOKIE['smak'] smak.";
}
?>
```

Analiza

Wartości cookie nie są dostępne za pośrednictwem `$_COOKIE` w trakcie realizacji żądania zapisującego dane informacje cookie. Innymi słowy, funkcja `setcookie()` nie modyfikuje wartości `$_COOKIE`. Wszystkie zapisane dane cookie są dostępne dopiero w następnych żądaniach. Jeśli dyrektywa `register_globals` ma wartość `on`, dane cookie przypisywane są także zmien-nym globalnym.

Odsyłając cookie do serwera, przeglądarka przesyła jedynie wartość. Nie istnieje możliwość operowania za pośrednictwem `$_COOKIE` informacjami o domenie, ścieżce, terminie wygasania czy stopniu zabezpieczenia. Przeglądarka nie przesyła takich informacji do serwera.

Aby wyświetlić nazwy i odpowiadające im wartości cookie danego żądania, możemy użyć pętli, która przeanalizuje tablicę `$_COOKIE` w sposób przedstawiony w listingu 8.6.

Listing 8.6. Odczyt wszystkich danych cookie

```
<?php
foreach ($_COOKIE as $nazwa_cookie => $wartosc_cookie) {
    print "$nazwa_cookie = $cookie_value<br>";
}
?>
```

Zobacz również

Zapis danych cookie opisano w recepturze 8.1. Podrozdział 8.3 omawia zagadnienie ich usuwania. Receptura 8.12 wyjaśnia koncepcję buforowania danych. Informacje o `register_globals` zawarto w recepturze 9.15.

8.3. Usuwanie danych cookie

Problem

Chcemy usunąć dane cookie, aby przeglądarka nie mogła ich odesłać do serwera. Taka operacja jest niezbędna do wylogowania użytkownika z systemu, który wykorzystuje dane cookie do sprawdzania, czy użytkownik jest uwierzytniony.

Rozwiązanie

Wywołanie `setcookie()` bez żadnej wartości i z przesłaną datą wygasania pozwoli rozwiązać problem. Stosowna instrukcja została przedstawiona w listingu 8.7.

Listing 8.7. Usuwanie danych cookie

```
<?php
setcookie('smak', '', 1);
?>
```

Analiza

Właściwym rozwiązaniem problemu jest ustalenie czasu wygasania znacznie wcześniejszego niż bieżący. Zapobiega to komplikacjom w przypadku, gdyby komputer klienta i serwer nie miały zsynchronizowanych zegarów. Przykładowo, jeżeli według serwera aktualna godzina to 15:06, a zegar klienta wskazuje 15:02, cookie z czasem wygasania o wartości 15:05 nie zostanie usunięte przez komputer użytkownika, mimo iż dla serwera jest to już przeszłość.

Wywołując `setcookie()` w celu usunięcia danych cookie, należy podać dokładnie takie same parametry (poza wartością i czasem), jakie podano w `setcookie()` podczas zapisywania informacji, tzn. domenę, ścieżkę i znacznik zabezpieczenia, o ile takowe zostały określone.

Zobacz również

Zapis danych cookie opisano w recepturze 8.1. Podrozdział 8.2 omawia zagadnienie odczytu ich wartości. Receptura 8.12 wyjaśnia koncepcję buforowania danych. Dokumentacja funkcji `setcookie()` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/setcookie>.

8.4. Odsyłanie do innej strony

Problem

Chcemy automatycznie odsyłać użytkownika do strony o innym adresie URL. Przykładem zastosowania takiego rozwiązania może być sytuacja, kiedy przekazane za pomocą formularza dane zostały zapisane i należy odesłać użytkownika do strony, która poinformuje go o poprawnym zakończeniu operacji.

Rozwiązanie

Użyjemy funkcji `header()` do przesłania nagłówka `Location` z nowym adresem, a następnie instrukcji `exit()`, uniemożliwiającej przesłanie jakiegokolwiek treści do przeglądarki. Sposób realizacji zadania został przedstawiony w listingu 8.8.

Listing 8.8. Odesłanie użytkownika do innej strony

```
<?php
header('Location: http://www.przyklad.com/');
exit();
?>
```

Analiza

Jeżeli zachodzi potrzeba przekazania do nowej strony jakichkolwiek zmiennych, możemy je umieścić w dołączonym do adresu URL ciągu tekstowym zapytania, tak jak to zostało pokazane w listingu 8.9.

Listing 8.9. Odesłanie do innej strony z uwzględnieniem zmiennych ciągu zapytania

```
<?php
header('Location: http://www.przyklad.com/?zwierze=pies');
exit();
?>
```

Docelowy ciąg URL powinien zawierać informacje o nazwie protokołu i nazwie jednostki. Nie wystarczy zapisanie jedynie ścieżki dostępu do pliku. W listingu 8.10 został przedstawiony przykład właściwego i błędnego ciągu `Location` nagłówka HTTP.

Listing 8.10. Poprawny i błędny ciąg `Location`

```
<?php
// Poprawne przekierowanie
header('Location: http://www.przyklad.com/katalog/zywnosc/mielonka.php');

// Błędne przekierowanie
header('Location: /katalog/zywnosc/mielonka.php');
?>
```

Nowa strona, do której użytkownik jest odsyłany, pozyskiwana jest za pomocą metody GET. Dopuszcza się również podobną operację z użyciem metody POST. Dzięki językowi JavaScript możliwe jest zasymulowanie odesłania z wykorzystaniem metody POST. Wystarczy

wygenerować formularz, który zostanie automatycznie odesłany. Gdy przeglądarka obsługująca język JavaScript pobierze stronę z listingu 8.11, natychmiast prześle za pomocą metody POST zawarty w kodzie formularz.

Listing 8.11. Odesłanie z wykorzystaniem formularza przesyłanego za pomocą metody POST

```
<html>
  <body onload="document.getElementById('redirectForm').submit()">
    <form id='redirectForm' method='POST' action='./zrobione.html'>
      <input type='hidden' name='status' value='zakonczone' />
      <input type='hidden' name='id' value='Ou812' />
      <input type='submit' value='Kliknij tutaj, aby kontynuować' />
    </form>
  </body>
</html>
```

Wartością atrybutu id formularza przedstawionego w listingu 8.11 jest ciąg redirectForm. Zatem instrukcja przypisana do zdarzenia onload elementu <body> spowoduje przesłanie tego formularza. Nie zostanie ona jednak wykonana, jeśli przeglądarka nie obsługuje języka JavaScript. W takim przypadku użytkownik zobaczy na ekranie przycisk z informacją *Kliknij tutaj, aby kontynuować*.

Zobacz również

Dokumentacja funkcji header() jest dostępna pod adresem <http://www.php.net/header>.

8.5. Pozyskiwanie informacji o przeglądarkach

Problem

Chcemy, aby generowana treść strony zależała od właściwości danej przeglądarki.

Rozwiązanie

W tym celu wykorzystamy obiekt zwracany przez funkcję get_browser(), który umożliwia ustalenie parametrów przeglądarki. Sposób pobrania danych został przedstawiony w listingu 8.12.

Listing 8.12. Pobranie informacji o przeglądarce

```
<?php
$browser = get_browser( );
if ($browser->frames) {
    // treść wykorzystująca ramki
} elseif ($browser->tables) {
    // treść wykorzystująca tabele
} else {
    // klasyczna treść HTML
}
?>
```

Analiza

Działanie funkcji `get_browser()` sprowadza się do przeanalizowania zmiennej środowiskowej `$_ENV['HTTP_USER_AGENT']` (definiowanej przez serwer WWW) i porównania jej wartości z listą przeglądarek, która znajduje się w zewnętrznym pliku cech przeglądarek. Ze względu na problem licencji, PHP nie jest rozpowszechniany z plikiem cech przeglądarek. Jednak PHP FAQ w sekcji *Pozyskiwanie PHP* (ang. *Obtaining PHP*) (<http://www.php.net/faq.obtaining>) jako strony, z których można pobrać pliki o możliwościach poszczególnych przeglądarek, wymienia: <http://www.cyscape.com/asp/browscap/> oraz <http://www.amrein.com/apps/page.asp?Q=InowDownload>. Innym źródłem jest <http://asp.net.do/browscap.zip>.

Po pobraniu pliku cech przeglądarek konieczne jest zamieszczenie informacji o jego położeniu. W tym celu należy nadać dyrektywie konfiguracyjnej PHP `browscap` wartość ścieżki do wspomnianego pliku. Jeżeli PHP jest wykorzystywany jako skrypt CGI, dyrektywa powinna się znaleźć w pliku `php.ini` i mieć treść przedstawioną w listingu 8.13.

Listing 8.13. Ustawienie wartości `browscap` w pliku `php.ini`

```
browscap=/usr/local/lib/browscap.txt
```

Większość cech przeglądarek udostępnianych przez funkcję `get_browser()` zestawiono w tabeli 8.1. Funkcja umożliwia rozpoznanie, czy przeglądarka obsługuje takie elementy jak javascript czy dane cookies. Ostatecznie jednak o dostępności wspomnianych elementów decyduje użytkownik, a funkcja nie umożliwia poinformowania o tym, czy klient pozwolił na ich obsługę. Funkcja `get_browser()` wskazuje na możliwość stosowania skryptów JavaScript nawet w przypadku, gdy w zestawieniu przeglądarek obsługujących JavaScript znajduje się odmienna informacja na ten temat. Podobnie, może dostarczać informacji o możliwości zapisu danych cookies, mimo iż klient odmawia wykonania takiej operacji.

Tabela 8.1. Własności obiektu reprezentującego cechy przeglądarki

Własność	Opis
<code>platform</code>	System operacyjny, w którym przeglądarka jest uruchomiona (np. Windows, Macintosh, Unix, Win32, Linux, MacPPC)
<code>version</code>	Pełny numer wersji (np. 5.0,3.5,6.0b2)
<code>majorver</code>	Zasadniczy numer wersji (np. 5,3,6)
<code>minorver</code>	Poboczny numer wersji (np. 0,5,02)
<code>frames</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka obsługuje ramki
<code>tables</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka obsługuje tabele
<code>cookies</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka akceptuje dane cookies
<code>backgroundsounds</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka pozwala na odtwarzanie muzyki za pomocą znaczników <code><embed></code> lub <code><bgsound></code>
<code>vbscript</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka obsługuje VBScript
<code>javascript</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka obsługuje JavaScript
<code>javaapplets</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka umożliwia uruchamianie apletów Javy
<code>activexcontrols</code>	Przechowuje wartość 1, jeżeli przeglądarka umożliwia uruchamianie kontrol ActiveX

Zobacz również

Dokumentacja funkcji `get_browser()` jest dostępna pod adresem <http://www.php.net/get-browser>.

8.6. Konstruowanie zapytania metody GET

Problem

Chcemy utworzyć łącze zawierające w zapytaniu pary nazwa-wartość.

Rozwiązanie

Zadanie to realizuje funkcja `http_build_query()`, przedstawiona w listingu 8.14.

Listing 8.14. Konstruowanie zapytania metody GET

```
<?php
$vars = array('nazwisko' => 'Kermit Zaba',
              'kolor' => 'zielony',
              'znak_wypunktowania' => '#');
$query_string = http_build_query($vars);
$url = '/muppety/wybor.php?' . $query_string;
?>
```

Analiza

Adres URL, utworzony na podstawie kodu z listingu 8.14, miałby następującą postać:

```
/muppety/wybor.php?nazwisko=Kermit+Zaba&kolor=zielony&znak_wypunktowania=%23
```

W zapytaniu znajdują się spacje, które zakodowano za pomocą znaków plus (+). Znaki specjalne, takie jak (#), reprezentowane są odpowiednią wartością heksadecymalną. W tym przypadku jest to wartość %23, z uwagi na fakt, że kodem ASCII odpowiadającym znakowi (#) jest 35, co w notacji szesnastkowej odpowiada wartości 23.

Funkcja `urlencode()` zapewnia, że wszystkie znaki specjalne wchodzące w skład nazw lub wartości będą odpowiednio zapisane w adresie URL. Problem może się pojawić jedynie wtedy, gdy nazwa zmiennej rozpoczyna się ciągiem tekstowym zgodnym z wartością występującą w języku HTML. Przykładem może być część adresu URL, który przekazuje informacje o sygnale okresowym:

```
/sygnal.php?czestot=1000&amp=10
```

W języku HTML do reprezentacji znaku (&) jest stosowany ciąg tekstowy `&`. Z tego powodu przeglądarka może zinterpretować adres URL jako:

```
/sygnal.php?czestot=1000&=10
```

Istnieją trzy sposoby unikania takich sytuacji. Pierwszy z nich polega na zastosowaniu nazw zmiennych, które nie wchodziłyby w konflikt z elementami języka — na przykład `_amp` zamiast `amp`. Drugim jest przekształcenie znaków w odpowiednikach elementów HTML do postaci tych elementów języka przed wygenerowaniem adresu URL. Służy do tego instrukcja `htmlentities()`:

```
$url = '/muppety/wybor.php?' . htmlentities($query_string);
```

W wyniku otrzymujemy:

```
/muppety/wybor.php?nazwisko=Kermit+Zaba&kolor=zielony&znak_wypunktowania=%23
```

Trzecią możliwością jest zmiana znaku rozdzielającego i zastąpienie znaku & znakiem ;. W tym celu należy ustalić wartość dyrektywy `arg_separator` na ;. Pary nazwa-wartość są wówczas rozdzielane znakiem średnika:

```
/muppety/wybor.php?nazwisko=Kermit+Zaba;kolor=zielony;znak_wypunktowania=%23
```

Zobacz również

Omówienie funkcji `urlencode()` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/urlencode>, a `htmlentities()` — pod adresem <http://www.php.net/htmlentities>.

8.7. Odczytywanie treści żądania POST

Problem

Niezbędny jest bezpośredni dostęp do treści żądania POST, a nie tylko do przeanalizowanych przez PHP danych udostępnianych w tablicy `$_POST`. Taki problem może wystąpić wówczas, gdy trzeba przetworzyć dokument XML przekazany do serwera w formie żądania kierowanego do usługi WWW.

Rozwiązanie

Dane należy odczytać ze strumienia `php://input` w sposób przedstawiony w listingu 8.15.

Listing 8.15. Odczyt treści żądania POST

```
<?php
$body = file_get_contents('php://input');
?>
```

Analiza

Automatycznie tworzona globalna tablica `$_POST` doskonale spełnia swoje zadanie, gdy potrzebny jest dostęp do zmiennych przesyłanego formularza. Jest jednak bezużyteczna, gdy programista musi w nieograniczony sposób operować nieprzetworzoną treścią całego żądania. Przydatny okazuje się wówczas strumień `php://input`. Pozwala on na zastosowanie funkcji `file_get_contents()` do odczytania całej treści żądania lub na wykorzystanie funkcji `fread()` do pobierania kolejnych fragmentów tego żądania.

Jeżeli dyrektywa konfiguracyjna `always_populate_raw_post_data` ma wartość `on`, nieprzetworzone dane metody POST są również umieszczane w globalnej zmiennej `$HTTP_RAW_POST_DATA`. Chcąc jednak przygotować kod o możliwie największym stopniu przenośności, warto wykorzystać rozwiązanie uwzględniające strumień `php://input` — spełnia ono bowiem swoje zadanie nawet wtedy, gdy opcja `always_populate_raw_post_data` jest wyłączona.

Zobacz również

Dokumentacja strumienia `php://input` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/wrappers>, natomiast dyrektywy `always_populate_raw_post_data` — pod adresem <http://www.php.net/ini.core#ini.always-populate-raw-post-data>.

8.8. Tabele HTML z wierszami o różnych atrybutach stylu

Problem

Chcemy wyświetlić tabelę z danymi, w której styl prezentacji wierszy będzie różny dla różnych wierszy. Na przykład wiersze o numerach nieparzystych będą miały białe tło, a wiersze parzyste — szare tło.

Rozwiązanie

Wystarczy podczas generowania kodu HTML tabeli wykorzystywać naprzemiennie dwie klasy stylu CSS. Przykład wykorzystania tej techniki do wyświetlenia danych pozyskanych z bazy danych został przedstawiony w listingu 8.16.

Listing 8.16. Utworzenie tabeli HTML o różnych stylach wierszy

```
<style type="text/css">
.even-row {
    background: white;
}
.odd-row {
    background: gray;
}
</style>
<table>
<tr><th>Ilość</th><th>Dodatek</th></tr>
<?php
$styles = array('even-row', 'odd-row');
$db = new PDO('sqlite:altrow.db');
foreach ($db->query('SELECT quantity, ingredient FROM ingredients') as $i => $row) {
?>
<tr class="<?php echo $styles[$i % 2]; ?>"
    <td><?php echo htmlentities($row['quantity']) ?></td>
    <td><?php echo htmlentities($row['ingredient']) ?></td></tr>
<?php } ?>
</table>
```

Analiza

Zwiężłość kodu przedstawionego w listingu 8.16 wynika z zastosowania tablicy nazw klas CSS (`$styles`) i operatora „reszty” (`%`). Operator reszty zwraca wartość reszty z dzielenia całkowitego dwóch liczb. Reszta z dzielenia dowolnej wartości przez dwa (w tym przypadku dzielony jest numer wiersza) zawsze wynosi 0 lub 1. Dzięki temu można w łatwy sposób naprzemiennie stosować pierwszy i drugi element tablicy `$styles`.

Zobacz również

Dokumentacja operatorów arytmetycznych języka PHP jest dostępna pod adresem <http://www.php.net/language.operators.arithmetic>.

8.9. Proste uwierzytelnianie HTTP

Problem

Chcemy zabezpieczyć dostęp do pewnej części witryny WWW za pomocą haseł. Mechanizm weryfikacji haseł powinien zostać zdefiniowany w programie PHP, co pozwoli na wyeliminowanie konieczności przechowywania ich w plikach zewnętrznych i zwolni serwer WWW z obowiązku przeprowadzania uwierzytelniania.

Rozwiązanie

Jeżeli użytkownik podał swoją nazwę i hasło, dane te są przechowywane w zmiennych globalnych `$_SERVER['PHP_AUTH_USER']` i `$_SERVER['PHP_AUTH_PW']`. Aby uniemożliwić dostęp do strony, musimy przesłać nagłówek `WWW-Authenticate`, w którym powinna być zawarta również informacja o obszarze witryny objętym uwierzytelnianiem oraz kod odpowiedzi o wartości 401. Stosowny kod został przedstawiony w listingu 8.17.

Listing 8.17. Wymuszenie uwierzytelnienia typu Basic

```
<?php
header('WWW-Authenticate: Basic realm="Moja strona"');
header('HTTP/1.0 401 Unauthorized');
echo "Uzyskanie dostępu do strony wymaga podania poprawnej nazwy użytkownika i
hasła.";
exit();
?>
```

Analiza

Kiedy przeglądarka otrzyma nagłówek z kodem 401, wyświetli okno dialogowe umożliwiające wprowadzenie nazwy użytkownika i hasła. Przekazane w ten sposób parametry uwierzytelniania (nazwa i hasło) — o ile zostaną zaakceptowane przez serwer — będą związane z obszarem witryny określonym w nagłówku `WWW-Authenticate` (pole `realm`). Z uwagi na fakt, że kod, który przetwarza parametry uwierzytelniania, może generować nagłówki, jego wykonanie powinno poprzedzać przesłanie jakiegokolwiek treści strony. Można do tego celu wykorzystać na przykład funkcję `pc_validate()`, przedstawioną w listingu 8.18.

Listing 8.18. Funkcja `pc_validate()`

```
<?php
function pc_validate($user,$pass) {
    /* w tym miejscu należy zdefiniować odpowiedni mechanizm weryfikacji nazwy
       i hasła użytkownika, np. sprawdzenie wartości w bazie danych */
    $users = array('dawid' => 'fadj&32',
                   'adam'  => '8HEj838');
}
```

```

        if (isset($users[$user]) && ($users[$user] == $pass)) {
            return true;
        } else {
            return false;
        }
    }
}
?>

```

Przykład zastosowania funkcji `pc_validate()` został zamieszczony w listingu 8.19.

Listing 8.19. Wykorzystanie funkcji weryfikacji danych uwierzytelniających

```

<?php
if (! pc_validate($_SERVER['PHP_AUTH_USER'], $_SERVER['PHP_AUTH_PW'])) {
    header('WWW-Authenticate: Basic realm="Moja strona"');
    header('HTTP/1.0 401 Unauthorized');
    echo "Uzyskanie dostępu do strony wymaga podania poprawnej nazwy
        użytkownika i hasła.";
    exit;
}
?>

```

W treści funkcji `pc_validate()` należy umieścić odpowiedni kod, który pozwoli na sprawdzenie, czy użytkownik podał poprawną nazwę i hasło. Zmodyfikować można również ciąg tekstowy identyfikujący obszar witryny objęty uwierzytelnianiem oraz komunikat wyświetlany w sytuacji, gdy użytkownik kliknie przycisk *Anuluj* w oknie uwierzytelniania (tu będzie to komunikat: *Uzyskanie dostępu do strony wymaga podania poprawnej nazwy użytkownika i hasła.*).

W PHP 5.1.0 i późniejszych wersjach języka obsługiwane jest również uwierzytelnianie typu Digest. W przypadku prostego uwierzytelniania (uwierzytelniania typu Basic) nazwy użytkowników i ich hasła są przesyłane do serwera w formie otwartego tekstu, nieznacznie tylko zabezpieczone przez algorytm kodowania Base64. W uwierzytelnianiu typu Digest hasło nigdy nie jest przekazywane z przeglądarki do serwera. Zamiast niego dostarczane są jedynie wartości skrótu hasła oraz kilka parametrów uzupełniających. Takie rozwiązanie zmniejsza ryzyko wykorzystania danych przez osobę, która je przechwyciła. Oczywiście zwiększony poziom bezpieczeństwa mechanizmu Digest oznacza również zwiększenie złożoności kodu skryptu w porównaniu z algorytmem prostego uwierzytelniania. W listingu 8.20 zostały przedstawione funkcje, które wyznaczają parametry uwierzytelniania Digest zgodnie z zaleceniami określonymi w dokumencie RFC 2617.

Listing 8.20. Wykorzystanie uwierzytelniania typu Digest

```

<?php

/* w tym miejscu należy zdefiniować odpowiedni mechanizm weryfikacji nazwy
   i hasła użytkownika, np. sprawdzenie wartości w bazie danych */
$users = array('dawid' => 'fadj832',
               'adam'  => '8HEj838');
$realm = 'Moja strona';

$username = pc_validate_digest($realm, $users);

// Poniższa instrukcja nie zostanie wykonana, jeśli dane uwierzytelniające są
// niepoprawne
print "Witaj, " . htmlentities($username);

function pc_validate_digest($realm, $users) {
    // Zakończenie z błędem, jeśli klient nie dostarczył wartości skrótu
    if (! isset($_SERVER['PHP_AUTH_DIGEST'])) {
        pc_send_digest($realm);
    }
}

```

```

    }
    // Zakończenie z błędem, jeśli nie można przeanalizować wartości skrótu
    $username = pc_parse_digest($_SERVER['PHP_AUTH_DIGEST'], $realm, $users);
    if ($username === false) {
        pc_send_digest($realm);
    }
    // W skrócie została zawarta poprawna nazwa użytkownika
    return $username;
}

function pc_send_digest($realm) {
    header('http/1.0 401 Unauthorized');
    $nonce = md5(uniqid());
    $opaque = md5($realm);
    header("WWW-Authenticate: Digest realm=\"\$realm\" qop=\"auth\" ".
        "nonce=\"\$nonce\" opaque=\"\$opaque\"");
    echo "Uzyskanie dostępu do strony wymaga podania poprawnej nazwy użytkownika
        i hasła.";
    exit;
}

function pc_parse_digest($digest, $realm, $users) {
    // W nagłówku skrótu muszą występować następujące parametry:
    // username, uri, qop, cnonce, nc oraz response
    $digest_info = array();
    foreach (array('username', 'uri', 'nonce', 'cnonce', 'response') as $part) {
        // Separatorem mogą być znaki (') lub (") lub brak jakiegokolwiek
        // znaku (w przypadku pól qop i nc)
        if (preg_match('/'.$part.'=([\\"]?)(.*)\\1/', $digest, $match)) {
            // Element został znaleziony i zostanie zapamiętany.
            $digest_info[$part] = $match[2];
        } else {
            // Jeśli element nie występuje, skrót jest niepoprawny.
            return false;
        }
    }
    // Sprawdzenie, czy została przekazana poprawna wartość qop
    if (preg_match('/qop=auth(,|$)/', $digest)) {
        $digest_info['qop'] = 'auth';
    } else {
        return false;
    }
    // Sprawdzenie, czy została przekazana poprawna liczba wartości nonce
    if (preg_match('/nc=([0-9a-f]{8})(,|$)/', $digest, $match)) {
        $digest_info['nc'] = $match[1];
    } else {
        return false;
    }

    // Wszystkie niezbędne wartości zostały wyodrębnione z nagłówka, można więc wykonać
    // obliczenia sprawdzające, czy dostarczone dane są poprawne.
    //
    // Wspomniane obliczenia są opisane w punktach 3.2.2, 3.2.2.1 oraz 3.2.2.2
    // dokumentu
    // RFC 2617.
    // Wykorzystywany algorytm to MD5
    $A1 = $digest_info['username'] . ':' . $realm . ':' .
        $users[$digest_info['username']];
    // Parametr qop ma wartość 'auth'
    $A2 = $_SERVER['REQUEST_METHOD'] . ':' . $digest_info['uri'];
    $request_digest = md5(implode(':', array(md5($A1), $digest_info['nonce'],
        $digest_info['nc'], $digest_info['cnonce'], $digest_info['qop'],
        md5($A2))));

```

```

// Porównanie wartości przesłanej i obliczonej
if ($request_digest != $digest_info['response']) {
    return false;
}

// Weryfikacja zakończona pomyślnie. Zwrócenie nazwy użytkownika.
return $digest_info['username'];
}
?>

```

Osoby, które nie korzystają z interpretera PHP w wersji 5.1.0 lub późniejszej, ale używają interpretera PHP jako modułu serwera Apache, mogą korzystać z uwierzytelniania typu Digest dzięki takim rozwiązaniom, jak klasa HTTPDigest Paula Jamesa, dostępna pod adresem <http://www.pearl.co.uk/projects/phphttpdigest.html>.

Ani mechanizmy prostego uwierzytelniania HTTP, ani mechanizmy uwierzytelniania typu Digest nie mogą być stosowane w przypadku, gdy program PHP funkcjonuje jako skrypt CGI. Jeżeli nie ma możliwości uruchomienia PHP jako modułu serwera, weryfikację użytkowników można oprzeć na danych cookies. Sposób ten omówiliśmy w recepturze 8.10.

Z uwierzytelnianiem HTTP wiąże się jeszcze jeden problem, jest nim brak — innej niż zakończenie pracy przeglądarki — możliwości wylogowania się. W podręczniku PHP zawarto kilka sugestii odnośnie sposobów wylogowywania, które niestety na różnych serwerach i w różnych przeglądarkach odnoszą różny skutek. Wspomniane informacje są dostępne pod adresem <http://www.php.net/features.http-auth>.

Istnieje jednak prosty sposób wymuszenia na użytkowniku ponownego logowania się po upływie określonego czasu. Rozwiązanie sprowadza się do umieszczenia wartości czasu w ciągu tekstowym określającym obszar witryny objęty uwierzytelnianiem. Jeżeli przeglądarka przemieszcza się po stronach w ramach danego obszaru witryny, to za każdym razem, kiedy musi przesłać nazwę użytkownika i hasło, dostarcza serwerowi tych samych, wcześniej wprowadzonych przez użytkownika danych. Zmiana nazwy obszaru objętego uwierzytelnianiem spowoduje, że przeglądarka będzie zmuszona do pobrania od użytkownika nowych parametrów uwierzytelniania. W listingu 8.21 został przedstawiony przykład mechanizmu umożliwiającego wylogowanie użytkowników w każdej dobie o północy.

Listing 8.21. Wymuszone wylogowanie w prostym uwierzytelnianiu HTTP

```

<?php
if (! pc_validate($_SERVER['PHP_AUTH_USER'],$_SERVER['PHP_AUTH_PW'])) {
    $realm = 'Moja strona do '.date('Y-m-d');
    header('WWW-Authenticate: Basic realm="'.$realm.'"');
    header('HTTP/1.0 401 Unauthorized');
    echo "Uzyskanie dostępu do strony wymaga podania poprawnej nazwy
        użytkownika i hasła.";
    exit;
}
?>

```

Poza tym istnieje możliwość ustalania dla każdego z użytkowników maksymalnego dopuszczalnego czasu przeglądania danej witryny. Wyeliminowana została tu konieczność zmiany nazwy obszaru witryny objętej uwierzytelnianiem. Pomysł polega na zapisaniu czasu, w którym użytkownik się zalogował lub pobrał chronioną stronę. Zaprezentowana w listingu 8.22 funkcja `pc_validate2()` zapisuje w bazie danych czas logowania i automatycznie przeprowadza wylogowanie klienta po piętnastu minutach od ostatniego pobrania chronionej strony.

Listing 8.22. Funkcja `pc_validate2()`

```
<?php
function pc_validate2($user,$pass) {
    $safe_user = strtr(addslashes($user),array('_' => '\_', '%' => '\%'));
    $r = mysql_query("SELECT password,last_access
                     FROM users WHERE user LIKE '$safe_user'");

    if (mysql_numrows($r) == 1) {
        $ob = mysql_fetch_object($r);
        if ($ob->password == $pass) {
            $now = time();
            if (($now - $ob->last_access) > (15 * 60)) {
                return false;
            } else {
                // zmień czas ostatniego pobrania strony
                mysql_query("UPDATE users SET last_access = NOW()
                           WHERE user LIKE '$safe_user'");
                return true;
            }
        }
    } else {
        return false;
    }
}
?>
```

Zobacz również

Podobne zagadnienia zostały omówione w recepturze 8.10. Sekcja internetowego podręcznika PHP poświęcona uwierzytelnianiu HTTP znajduje się pod adresem <http://www.php.net/features.http-auth>.

8.10. Uwierzytelnianie z wykorzystaniem danych cookie

Problem

Chcemy, aby procedura logowania była w większym stopniu uzależniona od kodu skryptu, aby można było wyświetlić niestandardowy formularz logowania.

Rozwiązanie

Sposobem na rozwiązanie problemu może być zapisywanie statusu uwierzytelnienia w danych cookie lub w postaci elementu sesji. Po prawidłowym zalogowaniu się użytkownika jego nazwa mogłaby być zapisana jako dane cookie. Procedura wymaga zastosowania szyfrowania nazwy użytkownika i dodatkowego utajnionego słowa, dzięki czemu klient nie będzie mógł sprepować cookie z informacjami uwierzytelniającymi i zawartą w nich nazwą użytkownika. Odpowiedni kod został przedstawiony w listingu 8.23.

Listing 8.23. Uwierzytelnianie z wykorzystaniem danych cookie

```
<?php
$secret_word = 'jedz szpinak';
if (pc_validate($_REQUEST['username'],$_REQUEST['password'])) {
```

```

        setcookie('login',
            $_REQUEST['username'].'.','.md5($_REQUEST['username'].$secret_word));
    }
    ?>

```

Analiza

Dzięki zastosowaniu uwierzytelniania z wykorzystaniem danych cookie możliwe staje się przygotowanie własnego formularza logowania. Kod przykładowego formularza zawiera listing 8.24.

Listing 8.24. Prosty formularz logowania — uwierzytelnianie z wykorzystaniem danych cookie

```

<form method="post" action="login.php">
Nazwa użytkownika: <input type="text" name="username"> <br>
Hasło: <input type="password" name="password"> <br>
<input type="submit" value="Log In">
</form>

```

Do weryfikacji nazwy użytkownika i hasła można się posłużyć funkcją `pc_validate2()` przedstawioną w recepturze 8.18. Jedyna zmiana polega na tym, że parametry uwierzytelniania musimy przekazać za pomocą `$_REQUEST['username']` i `$_REQUEST['password']`, a nie jak poprzednio z użyciem `$_SERVER['PHP_AUTH_USER']` i `$_SERVER['PHP_AUTH_PW']`. Jeśli weryfikacja hasła zakończy się pomyślnie, serwer powinien odesłać dane cookie, w których zostanie zawarta nazwa użytkownika oraz jego skrót wraz z utajnionym słowem. Zastosowanie funkcji skrótu (szyfrowanie) chroni witrynę przed ominięciem procedury logowania w wyniku przesłania danych cookie z nazwą użytkownika.

Po zalogowaniu, na każdej kolejnej stronie dokonywane będzie sprawdzenie, czy klient przesłał poprawne dane uwierzytelniające. Wynik operacji zadecyduje o tym, czy zalogowany wcześniej użytkownik będzie miał możliwość skorzystania ze strony. Kod opisanego rozwiązania znajduje się w listingu 8.25.

Listing 8.25. Weryfikacja danych uwierzytelniających zapisanych w pliku cookie

```

<?php
unset($username);
if ($_COOKIE['login']) {
    list($c_username,$cookie_hash) = split(',',$_COOKIE['login']);
    if (md5($c_username.$secret_word) == $cookie_hash) {
        $username = $c_username;
    } else {
        print "Przesłane dane cookie są niepoprawne.";
    }
}

if ($username) {
    print "Witaj, $username.";
} else {
    print "Witamy użytkownika anonimowego.";
}
?>

```

Wykorzystanie mechanizmów sesji pozwala na wyeliminowanie konieczności przesyłania danych cookie oraz zapisanie nazwy użytkownika i skrótu w plikach sesji. Koncepcja ta zakłada, że w chwili, gdy ktokolwiek się zaloguje, informacje o nim — zamiast w danych cookie — zostaną zapisane w nowo powołanej zmiennej sesji, tak jak to zostało pokazane w listingu 8.26.

Listing 8.26. Przechowywanie danych uwierzytelniających w zmiennych sesji

```
<?php
if (pc_validate($_REQUEST['username'],$_REQUEST['password'])) {
    $_SESSION['login'] =
        $_REQUEST['username'].'.'.md5($_REQUEST['username'].$secret_word));
}
?>
```

Kod odpowiedzialny za weryfikację danych (przedstawiony w listingu 8.27) niemal się nie zmienia. Zamiast tablicy \$_COOKIE zastosowaliśmy w nim tablicę \$_SESSION.

Listing 8.27. Weryfikacja danych uwierzytelniających

```
<?php
unset($username);
if ($_SESSION['login']) {
    list($c_username,$cookie_hash) = explode(',',$SESSION['login']);
    if (md5($c_username.$secret_word) == $cookie_hash) {
        $username = $c_username;
    } else {
        print "Dane sesji zostały zmienione.";
    }
}
?>
```

Zastąpienie prostego uwierzytelniania HTTP uwierzytelnianiem z wykorzystaniem sesji lub danych cookies ułatwia realizację procedury wylogowania użytkowników. Cała operacja sprowadza się do usunięcia cookie z informacją o logowaniu lub usunięcia zmiennej sesji. Stosowanie zmiennych sesji do zapisywania informacji uwierzytelniających ma jeszcze jedną zaletę — pozwala na łączenie aktywności użytkowników po zalogowaniu z ich działalnością przed zalogowaniem i po wylogowaniu. Stosowanie prostego uwierzytelniania HTTP nie daje możliwości powiązania żądań zawierających nazwę użytkownika z zadaniami przesłanymi przez tego samego klienta przed podaniem nazwy. Porównanie adresów IP również się w tym przypadku nie sprawdza, gdyż użytkownik może pracować „ukryty” za firewallem lub serwerem proxy. Przy wykorzystaniu sesji możliwe jest takie zmodyfikowanie procedury logowania, by do dziennika pracy serwera zapisywane były również informacje o zależności pomiędzy identyfikatorem sesji a nazwą użytkownika. Kod realizujący wspomniane zadanie został przedstawiony w listingu 8.28.

Listing 8.28. Powiązanie danych o pracy użytkownika zalogowanego i niezalogowanego

```
<?php
if (pc_validate($_REQUEST['username'],$_REQUEST['password'])) {
    $_SESSION['login'] =
        $_REQUEST['username'].'.'.md5($_REQUEST['username'].$secret_word));
    error_log('Identyfikator sesji '.session_id().' zalogowany jako
        '.$_REQUEST['username']);
}
?>
```

Kod zaprezentowany w listingu 8.28 demonstruje sposób zapisywania komunikatów w dzienniku błędów. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, żeby taką samą procedurę wykorzystać do umieszczenia informacji w bazie danych, za pomocą której możliwe będzie późniejsze sporządzenie statystyk przeglądania strony i generowanego w ten sposób ruchu.

Zastosowanie do uwierzytelniania identyfikatora sesji ma również pewną wadę — sesje charakteryzują się niższym poziomem zabezpieczeń. Jeśli jeden z użytkowników będzie w stanie przewidzieć identyfikator sesji drugiego, może się zalogować na serwerze, podając się za drugiego

użytkownika. Aby utrudnić odgadnięcie identyfikatora, moduł sesji wyposażono w dwie dodatkowe, opcjonalne dyrektywy konfiguracyjne. Pierwsza z nich — `session.entropy_file` — definiuje ścieżkę do urządzenia lub pliku, który generuje wartości losowe (np. `/dev/random` czy `/dev/urandom`). Druga opcja — `session.entropy_length` — pozwala na określenie liczby bajtów, które odczytane z pliku wartości losowych posłużą do utworzenia identyfikatora sesji.

Jednak zabezpieczenie identyfikatora przed sfałszowaniem nie odniesie pożądanego skutku, jeśli zostanie on przechwycony w trakcie przesyłania otwartym tekstem pomiędzy serwerem a przeglądarką. Problem ten występuje również w przypadku prostego uwierzytelniania HTTP. Rozwiązaniem może być zastosowanie protokołu SSL, który zapobiega monitorowaniu danych przesyłanych w sieci (zagadnienie to zostało omówione w recepturze 18.13).

Zobacz również

Zagadnienia związane z rejestracją błędów zostały omówione w recepturach 8.9 i 20.9. Receptura 18.9 zawiera wskazówki odnośnie weryfikacji szyfrowanych danych. Dokumentacja na temat funkcji `setcookie()` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/setcookie>, a na temat funkcji `md5()` — pod adresem <http://www.php.net/md5>.

8.11. Wymuszenie przesłania danych do przeglądarki

Problem

Chcemy wymusić przesłanie danych do przeglądarki. Operacja taka znajduje zastosowanie między innymi przy odwoływaniu się do powolnej bazy danych, kiedy użytkownik musi zostać poinformowany o postępach w realizacji jego żądania.

Rozwiązanie

Rozwiązanie problemu polega na zastosowaniu funkcji `flush()`, zaprezentowanej w listingu 8.29.

Listing 8.29. Przesłanie danych wyjściowych do przeglądarki

```
<?php
print 'Wyszukiwanie jednakowych płatków śniegu...';
flush();
$stmt = $dbh->query(
    'SELECT rozmiar,COUNT(*) AS c FROM platki_sniegu GROUP BY rozmiar HAVING c > 1');
?>
```

Analiza

Wywołanie funkcji `flush()` powoduje przesłanie całej wygenerowanej przez PHP treści, która została do tej chwili zgromadzona w buforze przeznaczonym dla serwera WWW. Należy się jednak liczyć z możliwością wystąpienia opóźnienia w dotarciu informacji do przeglądarki, gdyż serwer WWW może posiadać własny mechanizm buforowania danych. Poza tym niektóre przeglądarki nie wyświetlają treści strony natychmiast po jej odebraniu, a pewne wersje Internet

Explorera nie prezentują strony, dopóki nie zgromadzą przynajmniej 256 bajtów danych. Aby wymusić na Internet Explorerze wyświetlenie informacji, należy umieścić na początku strony odpowiednią liczbę spacji, zgodnie z kodem zawartym w listingu 8.30.

Listing 8.30. Wymuszenie na przeglądarce Internet Explorer natychmiastowego wyświetlenia treści

```
<?php
print str_repeat(' ', 300);
print 'Wyszukiwanie jednakowych płatków śniegu...';
flush();
$sth = $dbh->query(
    'SELECT rozmiar,COUNT(*) AS c FROM platki_sniegu GROUP BY rozmiar HAVING c > 1');
?>
```

Zobacz również

Warto także zapoznać się z recepturą 23.13 oraz dokumentacją funkcji `flush()` dostępną pod adresem <http://www.php.net/flush>.

8.12. Buforowanie danych wyjściowych

Problem

Chcemy, aby rozpoczęcie generowania treści strony nastąpiło przed zakończeniem przesyłania nagłówków lub danych cookies.

Rozwiązanie

Na początku strony wywołamy funkcję `ob_start()`, a na końcu — `ob_end_flush()`. Pomiedzy wspomnianymi odwołaniami można umieszczać w dowolnej kolejności treść strony oraz polecenia przesyłania nagłówków. Dane te nie zostaną przesłane do momentu wywołania funkcji `ob_end_flush()`. Działanie mechanizmu można sprawdzić na podstawie kodu z listingu 8.31.

Listing 8.31. Buforowanie danych wyjściowych

```
<?php ob_start(); ?>

Zastanawiam się jeszcze nad przesyłaniem danych cookies.

<?php setcookie('czapla','niebieski'); ?>

Tak, decyzja o przesyłaniu cookies była słuszna.

<?php ob_end_flush(); ?>
```

Analiza

Do przetwarzania danych wyjściowych można wykorzystać funkcję zwrotną, której nazwę przekazujemy jako argument wywołania funkcji `ob_start()`. Takie postępowanie jest wskazane, jeżeli zachodzi konieczność przeprowadzenia jakichkolwiek czynności końcowych, takich

jak ukrycie adresów e-mail przed wyszukującymi je robotami. Przykład tego rodzaju funkcji zwrotnej został przedstawiony w listingu 8.32.

Listing 8.32. Wykorzystanie funkcji zwrotnej w połączeniu z instrukcją `ob_start()`

```
<?php
function mangle_email($s) {
    return preg_replace('/([^\s]+)@([-a-z0-9]+\.)+[a-z]{2,}/is',
        '<$1@...>',
        $s);
}

ob_start('mangle_email');
?>
```

Zabezpieczenie przed przesyłaniem niechcianych listów na adres `zenon@przyklad.com!`

```
<?php ob_end_flush(); ?>
```

Funkcja `mangle_email()` przekształca treść strony do postaci:

Zabezpieczenie przed przesyłaniem niechcianych listów na adres `<zenon@...>!`

Włączenie mechanizmu buforowania dla wszystkich generowanych stron wymaga przypisania dyrektywie konfiguracyjnej `output_buffering` wartości `On`:

```
output_buffering = On
```

Podobnie, możliwe jest określenie funkcji zwrotnej, która odpowiada za przetwarzanie informacji buforowanych przez każdą ze stron. Służy do tego dyrektywa `output_handler`:

```
output_handler = mangle_email
```

Zdefiniowanie dyrektywy `output_handler` powoduje automatyczne włączenie `output_buffering`.

Zobacz również

Dokumentacja funkcji `ob_start()` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/ob-start>, a funkcji `ob_end_flush()` — pod adresem <http://www.php.net/ob-end-flush>. Informacje na temat buforowania danych wyjściowych zamieszczono również na stronie internetowej o adresie <http://www.php.net/outcontrol>.

8.13. Przesyłanie danych z użyciem kompresji gzip

Problem

Chcemy, aby dane przesyłane do przeglądarek wyposażonych w funkcję automatycznej dekompresji były kompresowane.

Rozwiązanie

Rozwiązanie problemu sprowadza się do uzupełnienia pliku `php.ini` o poniższą linię tekstu:

```
zlib.output_compression=1
```

Analiza

Informacja o tym, że przeglądarka akceptuje skompresowane strony, zamieszczana jest w przesyłanym do serwera nagłówku Accept-Encoding. Jeśli przeglądarka prześle nagłówek Accept-Encoding: gzip lub Accept-Encoding: deflate, a PHP został skompilowany z rozszerzeniem `zlib`, to dane wyjściowe, przed przekazaniem ich do przeglądarki, zostaną skompresowane za pomocą algorytmu określonego dyrektywą konfiguracyjną `zlib.output_compression`. Przeglądarka przed wyświetleniem strony dokona dekompresji danych.

Stopień kompresji można ustawiać za pomocą dyrektywy `zlib.output_compression_level`:

```
;najniższy poziom kompresji
zlib.output_compression_level=1

;najwyższy poziom kompresji
zlib.output_compression_level=9
```

Stosowanie wyższych poziomów kompresji powoduje zmniejszenie ilości przesyłanych danych przy jednoczesnym zwiększeniu obciążenia procesora serwera.

Zobacz również

Dokumentacja rozszerzenia `zlib` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/zlib>.

8.14. Odczyt zmiennych środowiskowych

Problem

Chcemy pozyskać wartości zmiennych środowiskowych.

Rozwiązanie

Wspomniane wartości możemy pobrać z automatycznie tworzonej globalnej tablicy `$_ENV`, tak jak to zostało pokazane w listingu 8.33.

Listing 8.33. Odczyt zmiennej środowiskowej

```
<?php
$nazwa = $_ENV['USER'];
?>
```

Analiza

Zmienne środowiskowe są wartościami o określonych nazwach, które pozostają w związku z danym procesem. Na przykład, uzyskanie informacji o ścieżce dostępu do katalogu domowego użytkownika systemu Unix sprowadza się do odczytania wartości `$_ENV['HOME']` (zgodnie z instrukcjami zawartymi w listingu 8.34).

Listing 8.34. Odczyt innej zmiennej środowiskowej

```
<?php
print $_ENV['HOME']; //katalog domowy użytkownika
?>
```

We wcześniejszych wersjach PHP operacja powoływania zmiennych odpowiadających wszystkim zmiennym środowiskowym była przeprowadzana automatycznie. Jednak od wersji 4.1.0, z uwagi na wydajność, w zalecanym pliku konfiguracyjnym *php.ini-recommended* opcja ta jest wyłączona. Z drugiej strony, w pliku *php.ini-dist* automatyczne pobieranie zmiennych środowiskowych pozostaje włączone, co ma zapewnić zgodność aplikacji z jej poprzednimi wersjami.

Tablica `$_ENV` jest tworzona jedynie w przypadku, gdy wartość dyrektywy konfiguracyjnej `variables_order` zawiera literę E. Jeśli tablica `$_ENV` nie jest dostępna, zmienne środowiskowe można odczytywać za pomocą funkcji `getenv()`, tak jak to zostało pokazane w listingu 8.35.

Listing 8.35. Wykorzystanie funkcji `getenv()`

```
<?php
$path = getenv('PATH');
?>
```

Funkcja `getenv()` jest niedostępna, jeżeli PHP działa jako moduł ISAPI.

Zobacz również

Zagadnienie przypisywania wartości zmiennym środowiskowym zostało omówione w podrozdziale 8.15. Dokumentacja funkcji `getenv()` jest dostępna pod adresem <http://www.php.net/getenv>. Informacje o zmiennych środowiskowych można uzyskać na stronie internetowej <http://www.php.net/reserved.variables#reserved.variables.environment>.

8.15. Ustawianie wartości zmiennych środowiskowych

Problem

Chcemy umożliwić nadawanie wartości zmiennej środowiskowej z poziomu skryptu lub pliku konfiguracyjnego serwera. Definiowanie zmiennych środowiskowych w pliku konfiguracji serwera powinno pozwalać na ustalenie odrębnych parametrów konfiguracyjnych dla poszczególnych serwerów wirtualnych.

Rozwiązanie

Do ustalenia wartości zmiennej środowiskowej z poziomu skryptu służy funkcja `putenv()`, wykorzystana w kodzie listingu 8.36.

Listing 8.36. Ustawienie wartości zmiennej środowiskowej

```
<?php
putenv('ORACLE_SID=ORACLE'); //konfiguracja rozszerzenia oci
?>
```

Do ustalenia wartości zmiennej środowiskowej w pliku konfiguracyjnym serwera Apache — *httpd.conf* — służy dyrektywa `SetEnv`, której sposób użycia został przedstawiony w listingu 8.37.

Listing 8.37. Ustawienie zmiennej środowiskowej w pliku konfiguracyjnym serwera Apache

```
SetEnv DATABASE_PASSWORD hasło
```

Analiza

Przewagą metody zakładającej definiowanie zmiennych w pliku *httpd.conf* jest możliwość ustalenia bardziej restrykcyjnych praw odczytu pliku niż w przypadku praw do skryptu PHP. Pliki PHP muszą być odczytywane przez proces serwera WWW, przez co pozostali użytkownicy systemu zazwyczaj również mają do nich dostęp. Zapisanie haseł w pliku *httpd.conf* eliminuje konieczność umieszczania ich w plikach ogólnie dostępnych. Poza tym, jeżeli dany katalog macierzysty serwera jest dostępny pod kilkoma nazwami komputera, istnieje możliwość takiego skonfigurowania skryptu, by zasady jego funkcjonowania zmieniały się w zależności od zastosowanej nazwy komputera.

Żałujemy, że dysponujemy dwiema nazwami: *czlonkowie.przyklad.com* oraz *goscie.przyklad.com*. Korzystanie z pierwszego adresu wymaga uwierzytelnienia, ale oferuje dodatkowe możliwości. Użycie drugiej nazwy wiąże się z ograniczeniem swobody działania, lecz nie wymaga uwierzytelnienia. Rozwiązanie polegałoby wówczas na zastosowaniu kodu z listingu 8.38.

Listing 8.38. Zmiana sposobu działania aplikacji zależnie od wartości zmiennej środowiskowej

```
<?php
$version = $_ENV['SITE_VERSION'];

// odesłanie do strony http://goscie.przyklad.com w przypadku podania
// niepoprawnych informacji uwierzytelniających
if ('czlonkowie' == $version) {
    if (!authenticate_user($_REQUEST['username'], $_REQUEST['password'])) {
        header('Location: http://goscie.przyklad.com/');
        exit;
    }
}

include_once "${version}_header"; // załadowanie odpowiedniego nagłówka
?>
```

Zobacz również

Pobieranie wartości zmiennych środowiskowych zostało omówione w recepturze 8.14. Dokumentacja funkcji `getenv()` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/putenv>. Informacje o zasadach ustalania wartości zmiennych środowiskowych serwera Apache dostępne są na stronie internetowej http://httpd.apache.org/docs/mod/mod_env.html.

8.16. Komunikacja w ramach serwera Apache

Problem

Chcemy ustanowić komunikację pomiędzy skryptem PHP a innymi elementami procesu obsługi żądania funkcjonującymi w ramach serwera Apache. Na przykład założymy, że potrzebujemy zmienić wartość w pliku *access_log*.

Rozwiązanie

Zastosujemy funkcję `apache_note()`, zgodnie z przykładem zawartym w listingu 8.39.

Listing 8.39. Komunikacja w ramach serwera Apache

```
<?php
// pobranie wartości
$session = apache_note('session');

// nadanie wartości
apache_note('session', $session);
?>
```

Analiza

Proces przetwarzania żądania klienta w Apache składa się z kilku etapów. PHP stanowi tylko jedno z ogniw całego łańcucha. Czynności serwera obejmują odwzorowanie adresu URL, uwierzytelnienie użytkownika, zapisanie żądania w dzienniku itd. Podczas analizowania żądania każda z procedur jego obsługi dysponuje zbiorem par typu klucz-wartość, zwanym **tablicą informacyjną** (ang. *notes table*). Funkcja `apache_note()` zapewnia dostęp do tablicy informacyjnej, umożliwiając pobieranie danych wprowadzonych tam przez procedury obsługi żądania, które zostały wykonane wcześniej i które zostawiły informacje przeznaczone dla procedur realizowanych w późniejszych etapach.

Przykładowo, zastosowanie modułu sesji do śledzenia poczynań użytkowników oraz zachowanie wartości zmiennych pomiędzy kolejnymi żądaniami pozwala na uzupełnienie procedury o analizę pliku dziennika, a dzięki temu na określenie liczby odwiedzin danej strony przypadającej na jednego użytkownika. Wykorzystanie funkcji `apache_note()` w połączeniu z modułem zapisu do dziennika umożliwia zapisywanie identyfikatora sesji każdego żądania bezpośrednio w pliku *access_log*. W takim przypadku w pierwszej kolejności trzeba dodać identyfikator sesji do tablicy informacyjnej, za co odpowiada kod przedstawiony w listingu 8.40.

Listing 8.40. Dodanie identyfikatora sesji do tablicy informacyjnej

```
<?php
// pobranie identyfikatora sesji i umieszczenie go w tablicy informacyjnej Apache
apache_note('session_id', session_id());
?>
```

Dalej konieczne jest zmodyfikowanie dyrektywy `LogFormat` pliku *httpd.conf* przez dodanie ciągu `%{session_id}n`. Znak `n` stanowi informację dla Apache, żeby wykorzystać zmienną zapisaną w tablicy informacyjnej przez inny moduł.

Jeżeli podczas kompilacji PHP dołączono opcję `--enable-memory-limit`, wartości szczytowe wykorzystania pamięci podczas realizacji każdego żądania zostaną zapisane w tablicy jako `mod_php_memory_usage`. Parametr ten można również zawrzeć w dyrektywie formatującej wpisy dziennika (`LogFormat`). Wystarczy dodać ciąg `%{mod_php_memory_usage}n`.

Zobacz również

Dokumentacja funkcji `apache_note()` znajduje się pod adresem <http://www.php.net/apache-note>. Informacje na temat funkcjonowania dzienników pracy serwera są dostępne na stronie internetowej http://httpd.apache.org/docs/mod/mod_log_config.html.

8.17. Program — aktywowanie i dezaktywowanie stron internetowych użytkowników

Każdy użytkownik, który występuje z prośbą o przydzielenie witryny internetowej, jest zobligowany do podania adresu poczty elektronicznej. Warto zatem sprawdzić, czy podany adres jest poprawny. Weryfikacja mogłaby polegać na odesłaniu listu na adres, który został podany w formularzu rejestracyjnym. Jeśli odbiorca listu nie otworzy w określonym czasie strony o specjalnym adresie URL, który został zamieszczony w treści listu, jego konto zostanie dezaktywowane.

Proponowany system składa się z trzech elementów. Pierwszy z nich stanowi program *notify-user.php*, którego działanie polega na przygotowywaniu i wysyłaniu listów do nowych użytkowników, w których będą oni proszeni o odwiedzenie strony o podanym adresie URL. Program jest przedstawiony w listingu 8.42. Drugą częścią systemu jest zamieszczona w listingu 8.43 strona *verify-user.php*, której zadaniem jest obsługa generowanych adresów URL i oznaczanie użytkowników jako poprawnie zweryfikowanych. Trzeci element stanowi program *delete-user.php*, dezaktywujący konta użytkowników, którzy nie wykorzystali przesłanego im adresu URL w określonym terminie. Program ten przedstawiono w listingu 8.44.

W listingu 8.41 zamieszczone są instrukcje SQL niezbędne do utworzenia tabeli, w której zostaną zapisane informacje o użytkownikach:

Listing 8.41. Kod SQL tabeli weryfikacji użytkowników

```
CREATE TABLE users (  
    email VARCHAR(255) NOT NULL,  
    created_on DATETIME NOT NULL,  
    verify_string VARCHAR(16) NOT NULL,  
    verified TINYINT UNSIGNED  
);
```

Większość programistów zapewne zechce zgromadzić trochę więcej informacji na temat każdego z użytkowników, niemniej jednak pola przedstawione w listingu 8.41 są wystarczające do przeprowadzenia weryfikacji. Podczas tworzenia konta użytkownika należy zapisać jego dane w tabeli `users` oraz przesłać do niego list z informacjami o sposobie uaktywnienia konta. Przy pisaniu kodu listingu 8.42 przyjęliśmy założenie, że adres poczty elektronicznej użytkownika jest przechowywany w zmiennej `$email`.

Listing 8.42. Program notify-user.php

```
<?php
// Połączenie z bazą danych
$db = new PDO('sqlite:users.db');

$email = 'david';

// Generowanie ciągu uwierzytelniającego – verify_string
$verify_string = '';
for ($i = 0; $i < 16; $i++) {
    $verify_string .= chr(mt_rand(32,126));
}

// Wprowadzenie danych użytkownika do bazy danych
// Wykorzystanie funkcji datetime() charakterystycznej dla rozszerzenia SQLite
$stmt = $db->prepare("INSERT INTO users ".
    "(email, created_on, verify_string, verified) ".
    "VALUES (?, datetime('now'), ?, 0)");
$stmt->execute(array($email, $verify_string));

$verify_string = urlencode($verify_string);
$safe_email = urlencode($email);

$verify_url = "http://www.przyklad.com/verify.php";

$mail_body=<<<_MAIL_
To $email:

Proszę kliknąć poniższy odsyłacz w celu potwierdzenia chęci założenia konta:

$verify_url?email=$safe_email&verify_string=$verify_string

Niepotwierdzenie chęci założenia konta w ciągu siedmiu dni spowoduje jego usunięcie.
_MAIL_;

// mail($email, "Prośba o potwierdzenie chęci założenia konta", $mail_body);
print "$email, $mail_body";
```

Strona weryfikująca użytkowników — do której użytkownicy są kierowani po kliknięciu odsyłacza zawartego w treści listu — uaktualnia tabelę users. Warunkiem jest dostarczenie poprawnych informacji. Kod programu znajduje się w listingu 8.43.

Listing 8.43. Program verify-user.php

```
<?php
// Połączenie z bazą danych
$db = new PDO('sqlite:users.db');
$stmt = $db->prepare('UPDATE users SET verified = 1 WHERE email = ? '.
    'AND verify_string = ? AND verified = 0');
$res = $stmt->execute(array($_GET['email'], $_GET['verify_string']));
var_dump($res, $stmt->rowCount());
if (! $res) {
    print "Twoje konto zostało pomyślnie zweryfikowane. Dziękujemy.";
} else {
    print "Niestety, prośba o aktywację konta została odrzucona.";
}
?>
```

Status użytkownika podlega uaktualnieniu jedynie w przypadku, gdy adres poczty elektronicznej i ciąg uwierzytelniający zgadzają się z wartościami zapisanymi w bazie danych i tylko jeśli nie zostały wcześniej pomyślnie zweryfikowane. Ostatnim elementem systemu jest krótki

program usuwający użytkowników, którzy w określonym czasie nie przeprowadzili procedury weryfikacji. Jego kod jest przedstawiony w listingu 8.44.

Listing 8.44. Program delete-user.php

```
<?php
// Połączenie z bazą danych
$db = new PDO('sqlite:users.db');

$window = '-7 days';

$stmt = $db->prepare("DELETE FROM users WHERE verified = 0 AND ".
    "created_on < datetime('now',?)");
$res = $stmt->execute(array($window));

if ($res) {
    print "Usunięto konta $deleted_users użytkowników.\n";
} else {
    print "Nie można usunąć informacji o użytkownikach.";
}
```

Program przedstawiony w listingu 8.44 należy uruchamiać raz dziennie w celu przeanalizowania tabeli users i odrzucenia użytkowników, którzy nie zostali pomyślnie zweryfikowani. Zmieniając wartość zmiennej \$window, można regulować czas, w jakim użytkownicy powinni poddać się procedurze. Trzeba jednak pamiętać o uwzględnieniu nowej wartości w komunikacie przesyłanym pocztą elektroniczną.

8.18. Prosty serwis Wiki

Przedstawiony w listingu 8.45 program łączy w sobie różne techniki programowania opisane w tym rozdziale i udostępnia w pełni funkcjonalny system Wiki — serwis, którego strony mogą być edytowane przez użytkowników. Została tu zachowana struktura kodu charakterystyczna dla nieskomplikowanych skryptów PHP. W pierwszej części programu definiowane są różne parametry konfiguracyjne. W dalszej części występuje sekcja if-else, odpowiedzialna za ustalenie celu wywołania skryptu (wyświetlenie strony, zapisanie wprowadzonych zmian itd.) na podstawie wartości zapisanych w ciągu URL. Pozostała część kodu składa się z funkcji wywoływanych z poziomu wspomnianej sekcji if-else. Są to funkcje wyświetlenia nagłówka i stopki strony, pobrania treści strony oraz wyświetlenia formularza edycyjnego.

Program serwisu Wiki bazuje na zewnętrznej bibliotece PHP Markdown (utworzonej przez Michela Fortina), przeznaczonej do przekształcania poręcznej i zwartej składni Markdown w kod HTML. Biblioteka PHP Markdown jest dostępna pod adresem <http://www.michelf.com/projects/php-markdown/>.

Listing 8.45. Prosty serwis Wiki

```
<?php

// W programie została wykorzystana funkcja Markdown dostępna pod adresem
// http://www.michelf.com/projects/php-markdown/
// Umożliwia ona opisywanie treści w sposób charakterystyczny dla serwisów Wiki.
require_once 'markdown.php';

// Katalog, w którym przechowywane są strony Wiki.
// Serwer WWW musi mieć możliwość zapisywania w nim danych.
define('PAGEDIR',dirname(__FILE__) . '/strony');
```

```

// Pobranie nazwy strony lub wykorzystanie nazwy domyślnej
$page = isset($_GET['page']) ? $_GET['page'] : 'Strona główna';

// Ustalenie celu uruchomienia skryptu – wyświetlenie formularza edycyjnego, zapis
// formularza edycyjnego lub wyświetlenie strony

// Wyświetlenie żadanego formularza edycyjnego
if (isset($_GET['edit'])) {
    pageHeader($page);
    edit($page);
    pageFooter($page, false);
}
// Zapis przesłanego formularza edycyjnego
else if (isset($_POST['edit'])) {
    file_put_contents(pageToFile($_POST['page']), $_POST['contents']);
    // Skierowanie do standardowego widoku zmodyfikowanej strony
    header('Location: http://'.$_SERVER['HTTP_HOST'] . $_SERVER['SCRIPT_NAME'] .
        '?page='.urlencode($_POST['page']));
    exit();
}
// Wyświetlenie strony
else {
    pageHeader($page);
    // Jeśli strona istnieje, zostanie wyświetlona wraz z odsyłaczem "Edycja" w stopce
    if (is_readable(pageToFile($page))) {
        // Pobranie treści strony z pliku, w którym jest zapisana
        $text = file_get_contents(pageToFile($page));
        // Przekształcenie składni Markdown (za pomocą funkcji Markdown()
        // z biblioteki markdown.php)
        $text = Markdown($text);
        // Przekształcenie ciągów [odsylacz] w odsyłacze do innych stron Wiki
        $text = wikilinks($text);
        // Wyświetlenie strony
        echo $text;
        // Wyświetlenie stopki
        pageFooter($page, true);
    }
    // Jeśli strona nie istnieje, zostanie wyświetlony formularz edycyjny
    // oraz stopka bez odsyłacza "Edycja"
    else {
        edit($page, true);
        pageFooter($page, false);
    }
}

// Nagłówek strony -- nieskomplikowany, zawierający jedynie tytuł oraz standardowe
// ozdobniki HTML
function pageheader($page) { ?>
<html>
<head>
<title>Wiki: <?php echo htmlentities($page) ?></title>
</head>
<body>
<h1><?php echo htmlentities($page) ?></h1>
<hr/>
<?php
}

// Stopka strony – data ostatniej modyfikacji, opcjonalny odsyłacz "Edycja" oraz
// odsyłacz do głównej strony serwisu
function pageFooter($page, $displayEditLink) {
    $timestamp = @filemtime(pageToFile($page));
    if ($timestamp) {
        $lastModified = strftime('%c', $timestamp);
    }
}

```

```

    } else {
        $lastModified = 'Nigdy';
    }
    if ($displayEditLink) {
        $editLink = ' - <a href="?page='.urlencode($page).'&edit=true">Edycja</a>';
    } else {
        $editLink = '';
    }
?>
<hr/>
<em>Data ostatniej modyfikacji: <?php echo $lastModified ?></em>
<?php echo $editLink ?> - <a href="<?php echo $_SERVER['SCRIPT_NAME'] ?>">Strona
główna</a>
</body>
</html>
<?php
}

// Wyświetlenie formularza edycyjnego. Jeśli strona już istnieje, formularz zostanie
// uzupełniony dotychczasową treścią
function edit($page, $isNew = false) {
    if ($isNew) {
        $contents = '';
    }
?>
<p><b>Strona nie została jeszcze utworzona.</b> Aby ją utworzyć, wypełnij pole treści
i kliknij przycisk <b>Zapisz</b>.</p>
    <?php } else {
        $contents = file_get_contents(pageToFile($page));
    }
?>
<form method='post' action='<?php echo htmlentities($_SERVER['SCRIPT_NAME']) ?>'>
<input type='hidden' name='edit' value='true' />
<input type='hidden' name='page' value='<?php echo htmlentities($page) ?>' />
<textarea name='contents' rows='20' cols='60'>
<?php echo htmlentities($contents) ?></textarea>
<br/>
<input type='submit' value='Zapisz' />
</form>
<?php
}

// Przekształcenie przesłanej strony w plik. Zastosowanie funkcji md5() stanowi
// zabezpieczenie przed wystąpieniem niedozwolonych znaków w zmiennej $page.
function pageToFile($page) {
    return PAGEDIR.'/'.md5($page);
}

// Przekształcenie tekstu [coś] w odsyłacz HTML do strony Wiki "coś".
function wikiLinks($page) {
    if (preg_match_all('/\[([^\]]+?)\]/', $page, $matches, PREG_SET_ORDER)) {
        foreach ($matches as $match) {
            $page = str_replace($match[0], '<a href="'.$_SERVER['SCRIPT_NAME'].
'?page='.urlencode($match[1]).'">'.htmlentities($match[1]).'</a>', $page);
        }
    }
    return $page;
}
?>

```